

Una nutsigaavoq. Nalornisoornermi qallunaatuua innersuussutigaarput.

https://www.ft.dk/ripdf/samling/20231/redegoerelse/R10/20231_R10.pdf

Nassuiaat ministeriunermit (Mette Frederiksen) ulloq 28. februar 2024

Nassuiaat

naalagaaffeqatigiinneq 2024 pillugu

(Allakkatigut nassuiaat)

Nassuiaammi matumani Folketingi ilisimatinnearpoq Savalimmiuni aamma Kalaallit Nunaanni aningaasaqarneq, kiisalu naalakkersuisut suleqatigiinnerat, aamma Savalimmiuni Kalaallillu Nunaanni ataatsimoorluni suliniutit, pillugit.

Nassuiaammi sammisat pingaarnersiugaapput, aamma naalagaaffeqatigiinneq pillugu nassuiaatini allani sammineqartut eqqarsaatigalugit, soorlu R 6 (12/10 2023) Issittumi suleqatigiinneq pillugu, R 4 (12/10 2023) nunani avannarlerni suleqatigiinneq pillugu aamma R 3 (6/10 2021) nunani avannarlerni killeqarfeqarnermi aporfusut. Naalagaaffeqatigiinneq pillugu 2014-imi Nassuiaat (R 12 8/4 2014) namminersorneq pillugu aqqissuussinerit pillugit ilisimatitsissutinik imaqartoq innersuussutigineqarpoq, Savalimmiunut Kalaallit Nunaannullu naalagaaffiup tapiissutai ilanngullugit.

1. SAVALIMMIUT

1.1 Savalimmiut aningaasaqarnerat

Savalimmiut aningaasaqarnerat 2011-imiilli siumukarsimavoq, eqqaassanngikkaanni 2020-imi nappaassuaq tuniluuttoq pissutigalugu. Suliffissaqarneq qaffasippoq, suliffissaarusimasoqaranilu. Aningaasarsiornikkut inissisimalluarneq pissutaaqataalluni ukiuni kingullerni nunap karsia sinneqartoorteqarpoq. 2024-imi nunap karsia oqimaaqatigiiffiusumik missingersuusiorneqarpoq. Aningaasalersuineq pillugu politikki ungasinnerusoq isigalugu attatiinnarneqarsinnaanngilaq.

Aningaasalersuineq pillugu politikkip qajannaassusia il.il.

Savalimmiuni Aningaaqarnermut Siunnersuisoqatigiit (Siunnersuisoqatigiit) 16. januar 2024 saqqummiuppaat aningaasalersuineq pillugu politikkip qajannaassusianut naatsorsuinerit nutartikkat. Siunnersuisoqatigiit nalilerpaat, BNP 9 pct-imik ataavartumik pitsanngoriartinneqartariaqartoq imaluunniit 2 mia. kr.-nik, ungasinnerusoq isigalugu pisortat isertitaasa aningaasartuutaasalu oqimaaqatigiissinnissaat qulakkeerumallugu. Taamaalilluni aningaasalersuineq pillugu politikki qajannarpoq. Savalimmiuni innuttaasut ukioqassutsimikkut agguataarsimanagerat annertuumik allannguuteqartussaavoq. Ullumikkut inuk ataaseq utoqqalinersialittut inissisimagaangat sulisinnaasut ukiuinik ukiullit sisamat missaanniittarput. Ukioq 2060-imi inuk ataaseq utoqqalinersialittut inissisimagaangat sulisinnaasut ukiuinik ukiullit marluussapput.

Tamanna pissutigalugu utoqqalinersiutinut, utoqqarnik isumaginninnermut peqqinnissaqarfimmullu aningaasartuutit qaffassapput.

Naalakkersuisooqatigiinniarluni isumaqatigiissummi 22. december 2022-imeersumi takuneqarsinnaavoq, Savalimmiuni naalakkersuisut patajaatsumik imminullu napatittumik aningaasaqarneq qulakkeerniaaraat, pisortat aningaasaqarneranni amingartoorneq sinneqartoorutinnortillugu, taavalu ukiumiit ukiumut qanilliarlorlugu alimasinnerusoq eqqarsaatigalugu aningaasaqarneq patajaatsunnortissallugu. Aningaasalersuinnermut politikki tunngavigalugu inatsisiliortoqassaaq imaani inuussutissarsiornermi aalisarnermilu pisuussutinik atuinnermut akitsuutinik allannortitsiniarluni. Taamatuttaaq atuarneqarsinnaavoq akileraartarnermi allannuisoqassasoq isertitakittunut akunnattumillu isertitalinnut oqilisaassiniarluni suliffissaqartitsiniarlunilu. Illuatungaatiigulli aamma siunniunneqarpoq sapaatip akunneranut suliffissaq akunnermik ataatsimik apparneqartassasoq ukioq allortarlugu, akunnerit 37-inngornissaat angutserlugu. Namminersortut suliffiutaanni aamma pisortat suliffiutaanni sapaatip akunneranut akunnerni 39-40-ni sulisoqartarpoq. Isumassuinerup iluani suliaqarfinni siunniunneqarpoq akissaatikinnerpaat akissarsiaannik qaffaanissaq, sulisussaqaarneq nutaanillu sulisussarsiniartarneq qulakkeerumallugu.

Siusinnerusukkut aalajangerneqarsimavoq Savalimmiuni soraarnerussutisiaqalerniarluni 67-nik ukioqartussaataaneq ukioq 2030-imi 68-inut qaffanneqassasoq. Tamannali inuuneqqortussuseq pillugu naatsorsuisimanermit tunngaveqanngilaq, Siunnersuisoqatigiit siusinnerusukkut aalajangersimasaattut. Soraarnerussutisiaqalernissamut ukiut ukiut tallimangorneri tamaasa annerpaamik ukiup affaanik qaffanneqarsinnaapput. Taamaattumik Siunnersuisoqatigiit oqariartuutigisimavaat amerlanerusutigut iliuuseqartartariaqartoq, assersuutigalugu aningaasalersuineq pillugu politikkiminatsisiliortoqartariaqartoq, aalisarnermi inuussutissarsiutinip pisuussutinik atuinnermut akitsuutit qaffanneqartariaqartut, savalimmiormiunut nunani allani suliffeqartunut akileraartarnermi ilanngaat appartinneqartariaqartoq, inoqutigiit ernianut aningaasartuutaannut landskarsip tapiissutigisartagai appartinneqartariaqartut, kiisalu utoqqarnik isumaginninnerup iluani sulianik pisariillisaasoqartariaqartoq.

Inatsisartut maj 2023-imi aalajangerpaat aalisakkanut aamma aalisakkanik tukertitsivinnut pisuussutinik atuinnermut akitsuutit allannortinneqassasut. Peqatigitilligu aalajangerneqarpoq, aalisakkat siusinnerusukkut akitsuuteqartinneqarsimangitsut aamma akitsuuserneqassasut. Naalakkersuisut nalilerpaat, allannuutit tamakku landskarsimut isertitanik 275 mio. kr.-nit missaanni ukiumut amerlisitsissasut imaluunniit BNP-ip 1,1 pct.-iata naleqqaatanik.

Færøernes Økonomifond (Savalimmiuni Aningaasaateqarfik) 2011-imi pilersinneqarpoq, tassanilu siunertaavoq aningaasaqarniarnikkut imminut napatinnissaq aamma aningaasarsiornerup appariartarlunilu qaffariartarnerani nalimmassaatitut atorneqarnissaa. Aningaasaateqarfik 2016-ip tungaanut annikitsuinnarmik isertitaqartarsimavoq, tamatumali kingorna landskassip sinneqartoorutaasa ilaanik ikisiffigineqartalerpoq. 2018-imi isertitsissutaasinnaasut suli ilaneqarput, aalisarsinnaanermut akitsuutinik isertitanik ikisisoqartalermat. Naalakkersuisut nutaat aningaasaateqarfiup aningaasaataasa amerlisarnissaannik nangitsipput, taakkulu 2022-ip naanerani 1 mia. kr.-inngorsimapput.

Ministeriuneq aamma lagmandi 17. januar 2024 isumaqatigiissuteqarput siunniullugu Investeringsfonden for Færøerne (Savalimmiuni aningaasaliisarfimmik aningaasaateqarfik), inatsisikkut 1964-imeersukkut pilersinneqarsimasup Savalimmiunut tunniunneqarnissaa. Taanna pilersinneqarsimavoq Savalimmiuni inuussutissarsiutinip ineriartortinnissaanni pisortanit pigineqartunut annertuunut aningaasanik attartortitsisarfissatut, tamakku allatut iliorluni naammattumik aningaasaliiffigineqarsinnaanngikkaangata. 2022-ip naanerani Investeringsfonden 653 mio. kr.-nik aningaasaateqarpoq. Siunniunneqarpoq aningaasaateqarfik 1. januar 2025 Savalimmiunut tunniunneqassasoq.

Pisortat aningaasaqarnerat

Aningaasanut inatsimmi 2024-imi oqimaatigiissitsiffiusumik missingersuusiortoqarpoq (FL24), *jf. tabel 1.*

Tabel 1. Landskarsip ingerlatsinermut, sanaartornermut aamma attartortitsinermut missingersuutai (DAU), 2018-2024. Mio. kr.

	R- 2018	R- 2019	R- 2020	R- 2021	R- 2022	Skøn 2023	FL 2024
Isertitat, katillugit	5.479	5.853	5.762	6.325	6.715	6.950	7.300
Naalagaaffiup tapiissutai	642	642	642	642	642	617	592
Ingerlatsinermut aningaasartuutit il.il.	4.765	4.970	5.538	5.737	6.033	6.350	6.737
Sanaartornermut aningaasartuutit	442	454	515	451	488	725	559
DAU-saldo	272	428	-291	138	195	-125	4
Immikkut ittumik isertitat 1)	301	-144	-7	75	-164	-200	-294
DAU, imm. itt. Isertitat ilanngunnagit	573	284	-298	212	31	-325	-290

1) 1. juni 2018 naalagaaffimmit attartugaq 500 mio. kr. atorunnaarpoq, piffissaq taanna sioqqullugu Savalimmiut uuliasiornermit isertitaqanngimmat, tak. Qallunaat naalakkersuisuisa Savalimmiunilu landsstyrep akornanni isumaatigiissut 10. juni 1998-imeersoq.

Najoqqutaq: Aningaasaqarnermut landsstyreqarfik (Fíggjarmálaráðið).

FL24-imi pingaartinneqarsimavoq isumassuinerup iluani suliassaqarfinni aningaasarsiakinnerpaat aningaasarsiaannik qaffaanissaq, utoqqalinersiutit isertitat allat pissutigalugit ikiliartortinneqartarneranut killigtitap qaffanneqarnissaa, meeqqat atuarfiannut peqqinnissaqarfimmullu aningaasaliissutit amerlineqarnissaat, Savalimmiuni pinngortitamut aqutsiveqalernissaa, Savalimmiut USA-mi aallartitaqarfeqalernissaat aamma naaralaartitsiveqarnerup oqartussaaffigineqalernissaa. Kiisalu akileraartarnermi allannortiterisoqarpoq, pingaartumik isertitakinnerit akunnattumillu isertitallit eqqarsaatigalugit, sulineq imminut akilersinnaaneruleqqullugu. Tamakku allannortiterinerit avatangiisinut akitsuutit qaffanneqarnerisigut aningaasalersorneqarput.

Naalagaaffiup Aningaaserivissuata (Nationalbanken) Savalimmiut aningaasaqarnerat pillugu ilaatigut kingullermik nalunaaruteqarnermini oqariartuutigivaa, ukiuni arlalinni Savalimmiut aningaasaqarnerat pitsaasumik ingerlasimagaluortoq, taamaattoq pisortat aningaasaqarnerat annertunerusumik sinneqartoorfiusimangitsoq, tamannalu ukiuni tulliuuttuni aamma taamaaginnassasoq. Taamaalilluni pisortat aningaasanik atuinermut qaffasitsitseqataapput, piffissami aningaasanik atuinermut qaffasiffiani, aningaasarsiornermi noqqillassimaarnerusumik ingerlasoqarnissaa isumaginagu. Aningaasarsiornerup iluatsisimaarfiata nalaani pisortat aningaasaqarnerat pitsannorsimanginnerat ersiutaavoq, aningaasartuutinik nalimmassaasoqannginnera, tamatumalu kingunereratarsinnaavaa, aningaasarsiornerup ammut aallarfianni nalimmassaasariaqalernerq. Ukiuni aggersuni ukioqqortusiartornermut naleqqiullugu inuit sulisinnaasut ikilinnisaata naqissuserpaalusooq pisariaqartoq, unammilligassat ilisimaneqareersut nalimmassaaffigineqarnissaat, ukiuni pissarissaarfiusuni ileqqaartoqarnissaa, aningaasarsiornerup kinguarfiunerata nalaani aningaasaqarnermut upalungaarsimanerunissaq siunertaralugu.

Naalagaaffiup Savalimmiunut tapiissutai piffissami 2015-2022-mi ukiumut allanngoratik 641,8 mio. kr.-iusimapput. Taamaalilluni piffissami aningaasat nalingat eqqarsaatigalugu tapiissutit appariartorsimapput. Landsstyre-p kissaatigaa naalagaaffiup tapiissutai piffissami 2023-2026 ukiumut 25 mio. kr.-nik appariartinneqartassasut. Naatsorsuutigienqarpoq 2024-imi naalagaaffiup tapiissutai landskarsip isertitaasa tamarmiusut 8 %-eriumaaraarat.

Landskarsip akiitsui tamakkiisut 3,9 mia. kr.-iuput, imaluunniit 2023-ip naanerani BNP-p 15 %-eralugit. Lanskarsi ullumikkut Landsbanken-imi aningaasanik tigoriaannarnik 4,1 mia. kr.-iuteqarpoq, taamaalilluni

Savalimmiut 0,2 mia. kr.-nik aningaasaateqarluni, akiitsut ilanngaatigalugit. Malunginiarneqassaaq, aningaasat Færøernes Økonomifond-imiittut aningaasanut tigorianaannut ilaatinneqareermata. Nunarsuaq tamaat isigalugu akiitsut qaffasissusiat appasippoq, akiitsunullu erniat appasillutik.

Nunat tamalaat akornanni nunat akiliisinnaassuseqarnerinik naliliisarnermi Savalimmiut 2019-imiilli Aa2-miittut nalilerneqartarsimammat taamatullu patajaatsumik tassaniiginnarsinnaasut. Naliliinermi kingullermi august 2023-imi Moody-p malunginiarpaa, qaffasinnerusumik naliliisoqassappat, taava inuussutissarsiutigut siammassinnerusumik tunngaveqarnissaq pisariaqartoq, aalisarnerinnavimmungajak tunngaveqarneq annikillissillugu. Akiliisinnaassutsip allattorsimaffiani inissisimaneq appariaateqarsinnaavoq, assersuutigalugu Danmarkimut attaveqarneq annikillissangaluarpat. Naliliinermi erseqqissarneqarpoq Danmarkimut patajaatsumik ataassuteqarneq qaffasissumik nalilerneqarnermut pitsaasumik sunniuteqartoq, aammalu akiliisinnaassuseq unammillernarsissangaluarpat Danmarkip ikiuussinnaanera ilimagineqarlunnartoq. Savalimmiut aningaasaqarnermut politikki nammineq akisussaaffigaa, aalajangersinnaallugulu pisortat missingersuutaat qanoq aningaasalersorneqassanersut.

Aningaasarsiornerup ineriartornera

Hagstova Føroya (Savalimmiuni Naatsorsueqqissaartarfik) 2023-imi siullermeerluni Savalimmiuni BNP akit aalajangersimasut tunngavigalugit saqqummiuppai piffissami 2008-2022-imoortut. Tamanna tikillugu kisitsisit naatsorsorneqartarsimagaluarput ukiumi pineqartumi akit aallaavigalugit. Naatsorsuutit takutippaat Savalimmiuni aningaasaqarneq 2011-ip kingorna assut siuariarfiusimasooq ukiumut agguaqatigiissillugu 3 ½ %-imik BNP siuariartarsimalluni akit piviusut aallaavigalugit. Aningaasaqarneq 2020-imi corona pissutigalugu sivikitsumik appariaallakkaluarpoq, siuariartornerli uteqqipallappoq 2022-imi 5,4 %-iusimalluni.

Siunnersuisoqatigiit nalunaarumminni kingullerni eqqoriarpat 2023-imi BNP 6 %-imik qaffariarsimassasooq aamma 2024-imi 1 ½ %-imik qaffariassasooq. Siunnersuisoqatigiit eqqoriaanerit akit ingerlasut tunngavigalugit taamaallaat pivooq, naatsorsuutigineqarporli Siunnersuisoqatigiit nalunaarusiassaanni tulliuuttumi akit aalajangersimasut tunngavigalugit naatsorsuisarneq atorneqalersimassasooq.

Aningaasarsiornikkut siuariartorneq ersarissumik takussutissaqarpoq suliffissaqartitsiniarnermi, tassa sulisut amerlassusiat ukiuni arlalinni qaffakkiartorsimammat, december 2023-imi inuit sulisut 28.750-iusimallutik. Innuttaasut 15-66 akornanni ukiullit 80 %-ii suliffeqarput, tamannalu Europami qaffasinnerpaat ilaanniippoq. Suliffissaaleqineq juni 2022-ip kingorna 0,7 %-imiippoq, tamannalu tunngavigalugu sulisinnaasut tamakkerlutik suliffeqartut oqaatigisariaqarpoq. Suliffissaqartitsiniarnermi sulisut ukiuni kingullerpaani amerliartornerat pissuteqarpoq avataaniit suliarlorlutik tikittunit.

Siunnersuisoqatigiit nalilerpaat suliffissaqartitsiniarnerup iluani sulisinnaasut ikittuaraannaanerit aningaasarsiornikkut siuariartoqqinnissamut annertuumik aporfissaqartitsisooq.

Savalimmiuni akit qaffakkiartornerat unikaallassimavoq 2022-imi kvartalip aappaani 10 %-iusimariarluni 2023-imi kvartalit sisamaanni 4%-inngorsimagami. Aningaasat naleerukkiartornerannut pissutaaqataanerpaasimapput inuussutissat avataaniit eqqunneqartartut aamma ikummatissaq imerpalasoq kiisalu ineqarnermut aningaasartuutit.

Aalisarneq aalisakkanillu tukertitsisarneq Savalimmiut aningaasaqarniarnerannik ingerlatitsisuupput, avammullu nioqquteqarnerup 95 %-ia aalisakkaninganeersuuvooq. Aningaasaqarnerup siuariarneranut tunngaviunerupput aalisakkat imaannarmiittut (pelagiske fisk) soorlu makrel, blåhvilling aamma sild, kiisalu kapisilinnik tukertitsiveqarneq. Aalisarnermillu tunngaveqartumik inuussutissarsiutit iluatsisimaarnerannut aamma pissutaaqataavoq nunanut allanut nioqquteqarnermi akit qaffasissorujussuusimanerat. Tamannami aamma takuneqarsinnaavoq avammut niuernermi tunisat 2023-imi kvartalit pingasut ingerlaneranni 9,5 mia. kr.-inik naleqarsimmata, imaluunniit ukiut marluk matuma siornatigumut piffissap taamaaqataani 40 %-imik qaffasinnerullutik.

Savalimmiuni ineqarnermut akit ukiut kingulliit arlallit ingerlaneranni annertuumik qaffassimapput. Tamatumunnga pissutaapput akissarsiat qaffakkiartornerat, erniat appasinnerat aamma avataaniit suliarortunik tikittoqartalenera. Taamatut qaffariartortoqarneranut inissiat amerliartornerat

malinnaasimangilaq. 2023-imi ineqarnermut akit unittuusisimapput. Inoqutigiit akissarsiaasa nalgat aningaasap naleerukkiartorneranit mangiarneqarsimavoq, erniallu qaffassimapput. Illuutillit amerlanerit taarsigassarsiaasa erniaat aalajangersimasuunngillat, taamaattumik erniat qaffannerat taarsigassarsimasut erniinnavik malugissavaat.

Naalagaaffiup aningaaserivissua (Nationalbanken) naapertorlugu Savalimmiuni aningaaseriviit 2017-imiit aningaasanik katersisimapput, taamaattumillu siornatigumut sanilliullugu navialisoornissamut aningaasaateqarnissamik piunasaqaatit qulaallugit inissisimalersimallutik. Isertitaqarnerminnut peqatigitillugu tamatuma aningaaseriviit akiuussinnaanerulersippai, aningaasaqarnikkut ajornartorsiortoqalissagaluarpat.

Savalimmiuni innuttaasut 2011-ip kingorna aningaasaqarnikkut siuariartortoqalermat 6.400-nik amerlariasimapput imaluunniit 13 %-imik, 1. december 2023-imi 54.547-iusimallutik.

1.2 Savalimmiuni inatsiseqarnermut tunngasut

Savalimmiuni eqqartuussivik aamma Savalimmiut politiivi 2023-imi aningaasaliiffigineqarpoq pinerluuteqarsimasunut tunngatillugu Savalimmiuni eqqartuussivimmi suliassat ikilisinniarlugit. Aningaasat taakku atornerqarput ilaatigut qallunaat eqqartuussiviini unnerluussisartunik ikiorserneqarnermut.

Savalimmiuni politiit ullumikkut, politiit sulianik aqutsinermi atortorissaarutaannut, POLSAS-imut attaveqanngilaq. POLSAS-ip Savalimmiuni politiit atornerqalerneratigut suliassanik isumaginninneq pitsanngorsarneqassaaq, naalagaaffeqatigiinnerullu iluani suliassanik suliarinneriaaseq assigiissarneqarsnerussaaq. Tamanna 2024-ip ingerlanerani aallartissaaq. Tamatuma saniatigut Savalimmiuni politiit illup iluani oqattaasarfittaassapput, taannalu 2024-ip ingerlanerani atornerqalissaaq.

Pineqaatissinneqarsimasunik isumaginnittoqarfik 2023-imi tarnikkut ikiuiguasuartartussanik pilersitsipput, taamaallillutik Savalimmiuni supervision, imaajaaneq (debriefing), PTSD-nik tarnikkullu qisuariaatit tungaatigut najukkani aqutsisunut ikiuisinnaaneq periarfissaqalersillugu. Pineqaatissinneqarsimasunik isumaginnittoqarfik 2023-imi Savalimmiuni isertitsiveqarnermi pissutsinik pitsanngoriartitsinissamik suliaqarsimavoq, ilaatigut paarnaarussanik susassaqartitsisarnissaaq eqqarsaatigalugu. Tamatuma saniatigut isertinneqartussat namminneq angerlarsimaffiani isertinneqarsimasinnaaneranut periarfissat, soorlu fodlænke elektroniskiusoq atorlugu, misissorneqarsimapput. Inatsiseqarnermut ministeriaqarfiup fodlænkeqartarneq pillugu inatsisissatut siunnersuutaa 2023-imi ukiakkut Lagting-imi suliarineqarsimavoq 2024-illu aallartinnerani Folketingimi saqqummiunneqarnissaa ilimagineqarluni.

Pineqaatissinneqarsimasunik isumaginnittoqarfiup aamma Savalimmiuni suliffeqarfik namminersortoq oqaloqatigivaa, pineqaatissinneqarsimasut aniartuaarnissaannik paarnaarussivimmut assingusumik inissanik pilersitsisoqarsinnaanera pillugu. 2023-imi pineqaatissinneqarsimasunik isumaginnittoqarfiup aamma Almannaverkið-ip (Savalimmiuni inunnik isumaginnittoqarfik) akornanni suleqatigiinnissamik isumaqatigiissusiortoqarpoq savalimmiormiut pineqaatissinneqarsimasut Danmarkimi pineqaatissinneqarsimasunut inissiisarfiimittut pisortanit suleqatigiissutigineqarnerisa nukittorsarnissaat siunertaralugu.

Naalakkersuisut aamma Savalimmiuni landsstyre 7. juni 2022 isumaqatigiissuteqarput Savalimmiuni paarnaarussiviliornissaaq pillugu. Naalakkersuisooqatigiinnermi isumaqatigiissut tunngavigalugu siunertarineqarpoq 2029-imi paarnaarussiviup nutaap atornerqalersinnaanissaa. Sanaartornissamut pilersaarutit suliarineqassapput 2024-ip qiteqqunnissaa tikillugu. Tamatuma saniatigu paarnaarussiviup sumut inissinneqarsinnaanera pillugu Savalimmiuni landsstyre oqaloqatigineqarpoq.

Pineqaatissiisummik naammassinninnissaaq pillugu inatsit Savalimmiunut atuuttussaaq 1. juli 2023 atortussanngortinneqarpoq. Inatsimmi piginnaatitsinermut aalajangersakkanut atatillugu arlalinnik nalunaarutinik il.il. atortussanngortitsisoqarpoq.

Akiilissinnaajunnaarnermut inatsimmut allannguutit pillugit atortussanngortitsineq 1. september 2023 atortussanngortinneqarput, tamatumunnga atatillugu inatsisitigut allannguutit arlallit ilanngullugit.

Naalakkersuisut Folketingimilu partiit akornanni 22. november 2023 isumaqatigiissutigineqarpoq ukiunut

arlalinnut 2024-2027-imi atuuttussamik eqqartuussiviit aningaasaqarnerat pillugu. Piffissami isumaqatigiissusiorfiusumi 8,7 mio. kr.-it immikkoortinneqarput Savalimmiuni suliniutinut atugassatut. Aningaasat ilaatigut atorineqassapput eqqartuussivinni qarasaasiarsorluni atortorissaarutinik pitsanngorsaasoqarnissaanik teknikkikkut misissuinermut.

1.3 Savalimmiuni nunami allamiut

2024-imi 1. kvartal Naalakkersuisut Savalimmiuni pisortat suleqatigalugit innuttaasutut pisinnaatitaaffeqarneq pillugu inatsisit nutarterneqarnissaat suleqatigiissutigineqassaaq. Innuttaasutut pisinnaatitaaffeqarneq pillugu inatsit allanngortinneqarpoq kingullermik december 2016-imi.

Savalimmiunit kissaatigineqartumik, Nunami allamiunut aamma Integrationsministeriaqarfiup 2. september 2023 najugaqarallarsinnaanermut atatillugu imminut pilersorsinnaanissamik piumasaat atortussanngortippaa, nunami allamiut ilaqaatalu pillugit Savalimmiuni suliarortunut aamma Savalimmiuni suliffiutilinnut.

2024-ip inerlanerani Nunami allamiunut aamma Integrationsministeriaqarfiup Savalimmiuni allamiut pillugit instisissaq nutaaq suliaralugu aallartissavaa, Savalimmiuni landsstyre-mit kissaatigineqartutut suleqatigiissutigineqassalluni.

1.4 Oqartussaaffinnik tunniussineq

Savalimmiuni landsstyrep kissaatigaa silaannakkut angallanneq imaatigullu angallanneq pillugu inatsiseqarneq tigorussullugit, aammalu nakorsaaneqarfiup tiguneqarnissaanut piareersaasiortoqarnissaa. 2023-imi upernaakkut Lagting-ip aalajangerpaa nappaatinik tuniluuttoqarneranut oqartussaaffik tigorussullugu 1. januar 2024, kiisalu imaani nalunaaqutsersuineq naaralaartitsiveqarnerlu 1. juni 2024-imiit. Nappaatinik tuniluuttoqarneranut oqartussaaffiup tigungeranut atatillugu Nunamut imminermut Peqqinnissamullu ministeriaqarfiup aamma Heilsumálaráðið-ip (Peqqinnissamut naalakkersuisoqarfiup) akornanni suleqatigiinnissamik isumaqatigiissusiortoqarsimavoq.

2 KALAALLIT NUNAAT

2.1 Kalaallit Nunaata aningaasaqarnera

Kalaallit Nunaanni aningaasaqarneq 2015-ip kingorna siuariartorfiusimavoq, aammalu ukiuni kingullerpaani nunarsuarmi ajornartorsiortoqarnera anigorluarsimallugu. Suliffissaaleqineq aatsaat taama appasitsigaaq, sulisussaqaarniarnerlu suli unammillernartumiippoq. Ukiuni tulliuuttuni pisortat aningaasalersuinissaat misinnartumik sinneqartoorfiusumik missingersuusiorneqarpoq, tamannalu aamma ima paasineqartariaqarpoq ukiuni aggersuni Kalaallit Nunaanni aningaasalersuineq pillugu politikkimi annertuumik attassiinnarnissami unammilligassaqartoqarneranik.

Aningaasalersuineq pillugu politikkip qajannaassusia il.il.

Naalakkersuisut 17. november 2023 Attassiinnarnissamut ineriartornissamullu pilersaarut 2-mik saqqummiussippat, taannalu imaqarpoq, Naalakkersuisut qanoq Kalaallit Nunaata 2040-50 tikillugu aningaasaqarnikkut ingerlasoqarumaarnerannik isiginninnerannik. Kalaallit Nunaanni ukiuni qulikkaarutuni tulliuuttuni aningaasaqarnikkut ineriartornissaa sunnersimaneqartussaavoq sulisussat ikiliartornerannik aamma suliffissat ilanngullugit. Inuusuttut inuillu sulisinnaasutut ukiullit ikilissapput, utoqqaat amerlanerulissapput inuuneqortunerulerlutillu. Tamanna pisortat aningaasaqarniarnerannut annertuumik tatisissaaq.

Kalaallit Nunaanni Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit (Siunnersuisoqatigiit) 2022-imi ukiakkut saqqummiuppaat, aningaasalersuineq pillugu politikkip qajannaassusianik naatsorsuinerit nutartikkat, taakkulu takutippaat pisortat aningaasartuutaat isertitanit qaffasinnerujussuusut, aamma ukiuni aggersuni pisortat aningaasartuutaat qaffasissorujussuarmut inississasut. Aningaasalersuineq pillugu politikki

qajannaatsuunngilaq. Naatsorsuinerit naapertorlugit 2030-imi pisortat aningaasaqarnerat ½ mia. kr.-nik amingartoorfulersimassapput 2030'ikkullu qiteqqunneranni 1 mia. kr.-it ukiumut amingartoorutigineqalersimassallutik. Taamaattumik pisariaqartupilussuuvoq nutaamik aaqqissuusseqqittoqarnissaa aammalu nutaanik isertitanik pilersitsisoqarnissaa, pisortat aningaasaqarnerat siunissamut qulakkeersinnaaqullugu.

Attassiinnarnissamut ineriartornissamullu pilersaarummi 2-mi nassuiaatigineqarput Kalaallit Nunaanni aningaasarsiornikkut unammilligassat pingaaruteqarnerit arlallit, tamatumunnga ilanngullugit ilinniartitaanikkut suliffissaqartitsiniarnikkullu pissutsit. Tamatumunnga atatillugu pilersaarutip immikkoortua siusinersukkut Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu kommissionip (2011) aamma Siunnersuisoqatigiit nalunaarusiareereernikuuaat.

Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanermut aningaasarpasuit atorneqarput, siusinnerusumullu sanilliullugu ilinniakkaminnik naammassinnittartut amerlisimapput, kisiannili sulilinniagaqassutsikkut qaffariartitsinissamut sulisorisallu tungaasigut pitsaanngoriartitsinissamut inissalerujussuuvoq. 2022-imi innuttaasut ilaasa 16-74-it akornanni ukiullit 41 %-ii meeqqat atuarfiata saniatigut ilinniagaqarput, kisianni 16-25 akornanni ukiullit 30 %-ii ilinniagaqarsimasuunatuunniit suliffeqanngillat. Inuusuttorpassuit ilinniakkamik aallartitsinngitsoortarput, imaluunniit kingusissukkut aallartittarlutik, ilinniakkaminnillu taamaatitsiinnartartut sulilamerlapput. Siunnersuisoqatigiit siusinnerusukkut tikkuarsimavaat, pisariaqarlunnartooq ilinniagaqassutsip qaffannissaa, aammalu meeqqat atuarfianniit amerlanerusut piginnaaneqalersitsisumik ilinnigaqarsimalernissaat. Tamatuma ineriartorneq nukittorsassavaa aningaasaqarnerlu qajannaallisarlugu. Naalakkersuisut ilinniartitaaneq pillugu nutaamik periaasissiorsimapput, unammilligassat ilaannik iluarsisutaaniartussamik, Attassiinnarnissamut aamma ineriartornissamut pilersaarummi 2-mi nutaamik aaqqissuusinnissami aqutissat sisamaasut ilaat ataaseq ilinniagaqarsimassutsimut piginnaaneqalersitsisumillu ilinnigaqarsimalernissamik imaqarpoq.

Kalaallit Nunaanni suliffissaqartitsiniarneq unammillerneqarpoq suliamik ilinniarsimangitsut ilinniarsimasullu amingaatigineqarnerannit. Suliffeqarnissamut piginnaasaqartunut tamanut suliasaqartitsisoqarpoq, peqatigitilluguli ukiuni kingullerni arlalinni kangiamiunik suliamut ilinniagaqanngitsunik sulisussanik amerlasuunik tikisitsisoqarsimavoq. Tamanna ilaatigut pissuteqarpoq sulisinnaasut suliasamut tulluannginneri/imaluunniit suliasat sulisinnaasunut tulluannginneri aamma kajungernartunngortitsiniarnermi ajornartorsuutit nunallu iluani nunap immikkoortuiniit allamut nuttarsinnaanermi periarfissat aaqqissuunneqarsimanginneri.

Attassiinnarnissamut ineriartornissamullu pilersaarummi nutaamik aaqqissuusinnissami aqutissat aappaanni siunnerfigineqarpoq suliffissaqartitsiniarneq uummaarinnerusoq pilersissallugu. Tamatumani ukkanniarnaqarpoq sulisussat attaveqarfigniarneri pisariillisarneqassasoq suliasanik neqerooruteqarnerunikkut, aammalu suliffissaqartitsiniarnermi suliasanut nuttarsinnaanermullu periarfissat annertusarnerisigut. Nutaamik aaqqissuusinnissami aqutissat aappaat aamma ilaqarpoq inuusutissarsiutinik nutaanik ineriartortitsinissamik aningaasaqarniarnerullu siammasinnerusumik tunngavissinniarnissaanik. Namminersortut suliffiutaanni amerlanerusut sulisorineqarnissaat aammalu akileraarutitigut akitsuutitigullu isertitat amerlanerusut aningaasaqarniarneq qajannaannerulersissinnaavaat. Siammasinnerusumik tunngaveqarluni aningaasarsiorneq aamma peqataasinnaavoq oqimaaqatigiinnerusumik aningaasaqarniarnermut, inuusutissarsiummut ataasiinnaavallaartumut isumalluuteqarneq qimallugu. Nutaamik aaqqissuusinnissami aqutissami tassani aammattaq ukkatarineqarpoq pisuussutinik pinngortitameersunik atuinermut akitsuutit, aalisarnerup ilaani pitsaanerusumik aaqqissuusineq, takornariartitsinermut periuseq nutaaq, aatsitassarsiornermik ineriartortitsineq aamma nukissiuuteqarnermi erngup nukinganik annertunerusumik atuinissaq.

Kalaallit Nunaanni inuusutissarsiut namminersortunit ingerlanneqartoq pingaarnerpaaq, suliffissat, naleqarnerulersitsineq avammullu nioqqutissiorneq uuttuutigalugit tassaavoq aalisarneq, landskarsip isertitaanut annertuumik sunnuteqartoq. Pisuussutinik atuinermut akitsuut aalisarnerminngaaneersoq 2022-imi 0,5 mia. kr.-it missaanniippoq. Aalisarneq pillugu ataatsimiititaliarsuaq 2021-imi saqqummiussivoq aaqqissuusseqqinnissamut siunnersuutinik arlalinnik, Naalakkersuisullu november 2023-imi aalisarnermut inatsisissatut siunnersuut tusarniaasutigivaat. Siunnersuisoqatigiit malunginiarpaat aalajangiisuullunnartooq ataatsimiititaliarsuup inassuteqaataasa malitseqartinneqartariaqarnerat aalisarneq

piujuaannartitsinissamik tunngavilik qulakkeerniarlugu inuiaqatigiinnullu aningaasatigut naleqarnerulersinniarlugu.

Takornariartitsineq pillugu alimasinnerusooq eqqarsaatigalugu periaasissaq 2025-2035-imoortoq Naalakkersuisut suliaralugu aallartippaat. Takornariartitsineq maannakkut Kalaallit Nunaata aningaasaqarniarneranut annikitsuinnarmik sunniuteqarpoq, pingaaruteqarnerulersinnaanerali periarfissaqarluarluni, taamaattoqassappalli aamma annertoorujussuarmik ukkanneqartariaqarluni. Ukiuni kingullerpaani akunnittarfeqarnermi unnuiffissanik annertusaasoqaraluartoq unnuiffissat amingaataapput sulisussallu amingaatigineqarlutik. Mittarfissuit nutaat Nuummi Ilulissanilu 2024-ip naanerani aamma 2025-ip naanerani atorneqalertussatut sanaartorneqarput, inuussutissarsiutitigullu ineriartornermut aqutissiueqataasussaallutik, aamma takornariartitsineq eqqarsaatigalugu. Mittarfissuit pingajorarterutaat marluk Namminersorlutik Oqartussanit pigineqarpoq, pingajorarterullu ataaseq naalagaaffimmit pigineqaluni. Naalagaaffik pigineqataaernermi saniatigut aamma attartortitseqqiisuullunilu Den Nordiske Investeringsbank-imi taarsigassarsinermi qularnaveeqqusiisuvoq. Taamaallunilu sanaartukkat patajaatsumik aningaasalersornissaat annertusisippaa ernianullu aningaasartuutissat annikillisillugit Namminersorlutillu Oqartussanut ajutoorutaasinnaanerat aamma annikillisillugu.

Kalaallit Nunaata silaannartaa timmisartunik angallavigineqarnera ullumikkut Canada-miit aamma Islandimiit nakkutigineqarpoq. Naalakkersuisut kissateqarnerat naapertorlugu, maanna suliarineqarpoq Kalaallit Nunaata silaannartaa aqqusaarlugu timmisartunik angallannermi nakkutilliineq Kalaallit Nunaannit tamakkiisumik isumagineqalernissaa. Tamanna 2031-imi tamakkiisumik piviusunnugussaaq Kalaallit Nunaanni qitiusumik nakkutilliisoqarfimmik pilersitsinikkut. Silaannartap timmisartunik angallavigineqarnerata nakkutigineqarnera suliffissanik nutaanik 100-it tungaanut amerlassusilinnik pilersitsinermik malitseqassaaq.

Suliffissanik nutaanik isertitaqarfiusinnaasunillu nutaanik Naalakkersuisut ukkataqarfigisaat tassaavoq aatsitassanik piianeq. Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorfeqarnissamut periarfissaqarpoq, ukiunilu arlalinni neriulluortoqartarsimavoq, maannamulli suli aatsitassarsiorfimmik inuiaqatigiinnut aningaasatigut pingaarutilimmik aallartitsisoqanngilaq.

2021-imi ukiakkut Naalakkersuisut piginnaatinneqarput erngup nukiganik iluaquteqarluni nukissiorfissanik Nuummi Qasigianguanilu/Aasianni sanaartornissamut atatillugu aningaasanik taarsigassarsinissamut. Suliniutit taakku piviusunnogornerisigut pisortat nukissiornermik ingerlatsinerat nukissamik piujuaannartitsinermik tunngavilik 70 %-imiittoq 90 %-imut qaffiartinneqassaaq. Erngup nukiga atorlugu innaallagissiorfiliornissat Kalaallit Nunaata aningaasaqarniarneranut naleqqiullugu akisoorujussuupput, aningaasanillu taarsigassarsiniarnissamik pisariaqalersitsillutik. 15. marts 2022-imi Danskit Naalakkersuisuisa aamma Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut akornanni isumaqatigiissutigineqarsimavoq, periarfissat misissorneqassasut – aammalu tamanna qanoq pisinnaanersoq ilanngullugu – suliniutit aningaasalersorneqarnissaat pisinnaanersoq danskit tungaaniit arlaatigut ikorfartuisoqarneratigut. Naatsorsuutigineqarpoq sanaartugassat 4,1 mia. kr.-inik akeqarumaartut. Qallunaat tungaaniit aningaasalersuinissamut ikorfartuisoqarsinnaanera Aningaasaqarnermut ministeriaqarfiup aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni suli suleqatigiissutigalugu misissorneqarpoq, aammalu januar 2024-imi isumaqatigiissuteqartoqarpoq erngup nukiganik iluaquteqarluni innaallagissiorfiliassat aningaasalersorneqarnissaat pillugit suleqatigiinneq annertusineqassasoq.

Attassiinnarnissamut aamma ineriartornissamut pilersaarummi 2-mi nutaamik aqqissuussinissami aqutissat pingajuattut taanqeartumi pineqarput pisortat ingerlataasa siunissamut isumannaarneqarnissaat. Nutaamik aqqissuussinissami tunngavigineqassaaq missingersuutitigut killilersuutit, missingersuusiortarnermi naatsorsuuserisarnermilu inatsimmut ilanngunneqarsimasut, kingullermik 2021-imi allanngortinneqarsimasut. Missingersuusiortarnermut naatsorsuusiortarnermullu inatsit, ilaatigut imaqarpoq, ingerlatsinermut aningaasaliissutaasut tamakkiisut, tapiissutit aamma sanaartorneq aningaasanut inatsimmi annerpaamik ukiup ataatsip ingerlanerani 1 %-imik qaffiartinneqarsinnaasassasoq aammalu ukiut sisamat ingerlaneranni annerpaamik 2 %-imik qaffiartinneqarsinnaasassasoq. Peqatigitillugu piumasaqaataavoq Namminersorlutik Oqartussanut kommuninullu missingersuusiortarnermi oqimaqatigiissitsisoqartassasoq imaluunniit sinneqartooruteqartoqartassasoq ukiut sisamat ingerlaneranni. Pisortat aningaasartuutaannik

qaffariartitsisinnaanerup qummut killilerneqarneratigut Namminersorlutik Oqartussat kommunillu kajumissaarniarneqarput pisariillisaanissamik naammassisaqarsinnaassutsillu annertusarneqarnissaanik. Missingersuusiortarnermut naatsorsuusiortarnermullu inatsit aamma imaqarpoq aalajangersakkanik, landskarsip immikkut ittumik isertitaanik qanoq isumaginnittoqartassanera pillugu, taamaaliornikkut qulakkeerniarlugu pisortat aningaasartuutaannik qaffariartortitsinerup atorveqannginnissaat. Missingersuusiortarnermut naatsorsuusiortarnermullu inatsit tamakku saniatigut imaqarpoq anguniakkanik tunngavissanillu taarsigassarsinerup aqutsinerup sinaakutissanik, tamatumunnga ilanngullugu pisortat taarsigassarsisinnaassasut, aningaasalersuineq pillugu politikkimik qajannaannerulersitsisunik.

Attasiinnarnissamut aamma ineriartornissamut pilersaarummi 2-mi nutaamik aaqqissuussinissami aqutissat sisamaat imaqarpoq, akileraartarnermut aaqqissuusseqqinnissamik, atugarissaarnermut aningaasartuutit, kiisalu ineqarneq aamma utoqqarnik isumaginninnermut tunngasut. Tamatumani ukkatassaq pingaarnerpaq tassaavoq utoqqalinersiutisiaqalersarneq soraarnerussutisiaqalersarnerlu siunissamut qulakkiissallugu, patajaannerulersillugu aamma isumaginninnerup tungaatigut oqimaaqatigiiffinerulersillugu. Pilersaarummi tigussaasumik siunnersuutigineqarpoq ukiut utoqqalinersiuteqalerfissat indeks-eernerneqassasut, tassa imatut paasillugu ukiup qaammataasa sisamaasut ilaat pingasut atorlugit qaffanneqartassasut, piffissaq inuuffiusussap sinnera ukiumik ataatsimik qaffakkaagat. Ullumikkut 67-inik ukioqalernerup utoqqalinersiutisiaqarneq aallartittarpoq. Indeks-eeiisarneq siunnersuutigineqartoq atorlugu, maannakkut naatsorsuutigineqartutut piffissaq inuuffiusussap sinnerata ineriartornera ukioq 2038-imi 67 ¼ -liussaaq 2046-imi 68 ½-iussalluni.

Attasiinnarnissamut aamma ineriartortitsinissamut pilersaarummi 2-mi nutaamik aaqqissuussinissami aqutissat sisamaasut pisortat isertitaasa aningaasartuutaasalu quppaq matuseqataaffigisinnaavaat pisortallu aningaasaqarnerat siunissaq ungasinnerusoq isigalugu qajannaallisissallugu.

Pisortat aningaasaqarnerat

Aningaasanut inatsit 2024-imoortoq (FL24) aalajangersagaavoq missingersuusiortarnermut naatsorsuusiortarnermullu inatsisip sinaakkutaasa iluanni, aamma ingerlatsinerup sanaartornermullu saldo-mi (DA) sinneqartoofiusumik missingersuusiortoqarpoq 284 mio. kr.-nik imaluunniit 2024-imi BNP-p 1 ¼ %-ianik, *takuuk tabel 2.*

Tabel 2. Landskarsip ingerlatsinerup sanaartornermullu missingersuutai (DA), 2021-2027. Mio. kr.

	R- 2021	R- 2022	FL- 2023	FL- 2024	BO- 2025	BO 2026	BO 2027
Isertitat, katillugit	7.169	7.628	7.623	8.183	8.252	8.270	8.295
Naalagaaffiup tapiissutai	3.943	3.986	4.142	4.324	4.324	4.324	4.324
Ingerlatsinerup il.il. aningaasartuutit	6.812	6.983	7.136	7.383	7.384	7.352	7.350
Sanaartornerup aningaasartuutit	496	522	4.715	508	541	559	616
DAU-saldo	-140	123	16	291	327	359	330
DA-saldo	-150	113	6	284	317	349	320

Najoqutaq: Namminersorlutik Oqartussat, 2024-imut aningaasanut inatsit

Akileraarutitigut akitsuutitigullu isertitat qaffakkiartornerisa, aammalu missingersuusiortarnermut naatsorsuuserisarnermullu inatsisikkut aningaasartuuteqarnissamut killilersuutit kinguneraat, FL24-mi naatsorsuutigineqarmat 2024-2027-imi misinnartumik sinneqartooteqartoqassasoq 1,3 mia. kr.-nik. 2024-imi aningaasanut inatsimmi isumaqatigiissutigineqarsimavoq, sinneqartooteqartoqatissigut 2027-ip kingorna innuttaasut ukioqatigiiaarnerisa allannguuteqarnerisigut piartortumk pisortat aningaasaqarnerisa ajorsartortussaanerit takunngitsuusaarneqassanngitsoq. [Aningaasartuutit ineriartornerannut missingersuusiortarnermut naatsorsuusiortarnermullu inatsisip killilersuutaannik](#)

attassiinnarnerup ineriartorneq tamanna illuatungilersorsinnaavaa illuatungilersussallugulu.

FL24-imi ilaatigut pingaartinneqarsimavoq peqqinnissaq pillugu isumaqatigiissusiortoqarnissaanut atatillugu peqqinnissaqarfiup aningaasaqarnikkut sinaakkutaanik nukittorsaasoqassasoq. Peqqinnissaq pillugu ataatsimiititaliarsuup 22. maj 2023 isumaliutissiissutini saqqummiuppaa, tassanilu ilaatigut tikkuarneqarpoq, peqqinnissaqarfik sutigut tamatigut tatineqartoq: Sulisoqarnikkut, aningaasaqarnikkut, suliamut atatillugu ineriartornikkut, nukissanik atuinnikkut il.il. Innuttaasut ukioqatigiiaarnerisa allanngoriartornerat ilutigalugu tatisineq suli annertusiartussaaq. Aammattaq napparsimaviit illutaannut aningaasaliinissat annertuut pisariaqartinneqarput, kiisalu napparsimasut journaliinik qarasaasiatigut atortut nutaat pisariaqartinneqarlutik. FL24-imi aamma ukkanneqarpoq ilaatigut angajoqqaanut paarsisartunut atugassarititaasutaamma isumaginninnermi utoqqarnullu politikkip iluani suliniutissat, nuna tamakkerlugu naligiinnerusumik ineriartortitsinissaq, ilanngullugit sanaartugassat aamma kiffartuussinnermi atortulersuutit siammarneqarnerunissaat, kiisalu ilinniartitaanikkut piginnaanngorsaaniikkullu ineriartortitsineq suliffissaqarneq qaffassarumallugu.

Naalagaaffiup Kalaallit Nunaannut tapiissutai 2024-imi 4,3 mia. kr.-iupput imaluunniit landskarsip isertitaasa affaatut amerlassuseqarlutik. Tamatuma saniatigut suliassaqarfiit 30-it naalagaaffimmit isumagineqarput, Namminersorlutik Oqartussanit isumagineqarsinnaasut. Suliassaqarfiit tamakku ilaatigut aningaasaqarnermut tunngasuupput, politi, eqqartuussiviit aamma pineqaatissinneqarsimasunut isumaginnittoqarfik. Oqartussaaffinnut tiguneqarsinnaasunut aningaasartuutit ukiumut ½ mia. kr.-it missaanniittut naalagaaffimmit akilerneqartarput. Naalagaaffimmi oqartussaasut aamma isumagisarpaat, inatsit tunngaviusoq naapertorlugu, suliassat tiguneqarsinnaanngitsut. Tamakku ilagaat nunanut allanut, sillimaniarnermut illersornissamullu politikki. Illersornissamut tunngatillugu Danmarkip Kalaallit Nunaanni ukiumut ½ mia. kr.-it atortarpari. Aningaasat atornerqartartut suli amerlissapput Issittumi atortulersuinnermut isumagisassanut atatillugu, soorlu aamma illersornissaq pillugu isumaqatigiissusiarineqartussamut atatillugu naatsorsuutigineqartariaqartoq, naalagaaffiup aningaasartuutaasa qaffanneqarnissaat.

Namminersorlutik Oqartussat, kommunit aamma ingerlatsiviit Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartut 2022-imi katillugit ernialersukkanik taarsigassarsiaqarput 7,3 mia. kr.-nik imaluunniit BNP-p 35 %-ianik, pigisalli ilanngaatigalugit akiitsut 4,0 mia. kr.-iupput, imaluunniit BNP-p 19 %-ia, tamannalu nunarsuarmi pissutsinut sanilliullugu appasippoq. Akiitsut ingerlatsivinni Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartuniupput, landskarsili 1 mia. kr. missaanni aningaasaateqarluni. Taarsigassarsiat ernialersukkat ukiuni kingullerni qaffariarujussuarput ingerlatsivinni Namminersorlutik Oqartussanit pigineqartuni aningaasalersuinerit pissutigalugit aamma Nuummi Ilulissanilu mittarfissuarnik nutaanik sanasoqarnera pissutigalugu. Sulilu taarsigassarsiat amerleriaqqissapput 9,2 mia. kr.-inut 2026-imi erngup nukiganik innaallagissiorfiliassanut atatillugu naatsorsuutigineqartutut taarsigassarsisoqarpat.

Namminersorlutik Oqartussat, Qallunaat Naalagaaffiata aamma KommuneKredit-ip akornanni januar 2024 isumaqatigiissutigineqarpoq piffissami 2024-2031 akornani kommunit Kalaallit Nunaanniittut KommuneKredit-imi taarsigassarsiniarsinnaalersillugit, tamannalu Namminersorlutik Oqartussat naalagaaffillu qularnaveeqqusiinerisigut pisinnaalerpoq. Aningaasat attartorneqarsinnaasut katillugit 4 mia. kr.-iupput. Attartornissamut kommunit periarfissinneqarput aningaasaliissutinut, ilaatigut atortulersuutinut, sanaartornermut inuussutissarsiutitigullu suliniutinut attartornerminni aningaasartuutiminnik apparitissinnaanissaat siunertaralugu.

Aningaasaqarnermut politikkimut Kalaallit Nunaat akisussaavoq namminerlu aalajangissallugu pisortat missingersuutaasa qanoq aningaasalersorneqassasut.

Aningaasarsiornerup ineriartornera

Kalaallit Nunaata aningaasaqarnera 2015-ip kingorna qaffakkiartorsimavoq, ukiunilu kingullerni pingasuni nappaassuup tuniluuttup atuunnerani, Ukraine-mi sorsunneq aammalu nukissiuuteqarnikkut nunarsuarmi akit qaffarijussuarnerat anigorluarsimallugu. Siuariarneq pingaartumik pissuteqarpoq aalisarnermi ingerlalluortoqarneranit, mittarfissualiornernut atatillugu illuliorititernerit sanaartornerillu, allatigullu atortulersuutinik sanaartornermit. Takornariaqarneq misinnartumik annertuseriarpoq, angalaniarnermi killilersuutit atorunnaarsinneqarnerisa kingorna. Siunnersuisoqatigiit nalilerpaat,

2022-imi BNP 2,1 %-imik qaffariarumaartoq, *takuuk tabel 3.*

Tabel 3. Pilersuinermut oqimaaqatigiissitsineq 2019-2024. Ukiumoortumik ineriartorneq pct.-inngorlugu, akit qaffakkiartornerat peerlugu.

	BNP-mit 2021	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Inoqutigiinni atuineq	35,8	0,5	0,4	3,2	1,6	1,6	1,1
Pisortani atuineq	45,1	4,0	-1,8	1,4	0,5	0,5	0,5
Aningaasaliissutit tamakkiisut	33,3	46,9	0,4	6,5	-12,6	2,5	-4,3
Nioqutissat sullissinerillu avammut tunisat	35,4	-5,4	-5,6	0,7	4,0	1,5	-1,0
Takkuttut/atuineq	149,7	7,9	-1,9	2,7	-1,5	1,4	-0,7
Nioqutissat sullissinerillu nunamut eqqussat	49,7	15,1	-5,8	5,9	-7,2	0,5	-3,0
Tunisassiornerup nalinga (BNP)	100,0	2,8	0,2	1,3	2,1	2,0	0,6

Najoqqutaq: Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik: Kisitsisit 2020-2021 suli naammassineqanngillat. 2022-2024 Kalaallit Nunaanni Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit januar 2024-imi eqqoriagarivaat. 2021-imi BNP 20,3 mia. kr.-isut annertussu-silerneqarallarpoq.

Aningaasarsiornermi ineriartorneq suliffissaqartitsiniarnikkut takuneqarsinnaavoq, ukiuni kingullerni arlalinni suliffissaaleqinerup appariartorsimaneratigut, Siunnersuisoqatigiit naapertorlugit 2023-imi 2 %-imut pisimalluni. Tamanna oqaluttuarisaanermi appasippoq aammalu avataanit suliarortunik atorffissaqartitsineq malitsigisimallugu. Taamattorlli nunap immikkoortuini pissutsit assigiinngissuteqarput. Sulisussaaleqineq Nuummi annertuvoq, Tunumili Kujataanilu suliffissaaleqineq suli misinnartumik atuulluni, taakkunani aningaasarsiornermi ineriartorneq annikinnerummat. Suliffissaaleqineq matumani aaqqissuussaananermi tunngaveqarpoq. Siunnersuisoqatigiit nalilerpaat, sulisussaaleqinerup qanoq iluarsiivigineqarsinnaanera Kalaallit Nunaanni ukiuni aggersuni aningaasarsiornermi unammillernarnerpaajussasoq. Aningaasat naleerukkiartorput, taamaattorli nunanut allanut sanilliullugu annikinnerusumik. Nukissiuutit erngup nukinganik uuliamillu ingerlateqarput, uuliamullu akit ukiunut arlalinnut paarnaarlugit isumaqatigiissutigineqarsimammata 2022-imi atuisartunut akit taamaallaat 2,7 %-imik qaffariarsimapput. Siunnersuisoqatigiit naatsorsuutigaa 2023-2024 tamakkerlugu aningaasat pisissutaasannaanerat 7 %-imik nalikilliumaartoq. Nioqutissanik atortussanillu avataanit pisiortornera annertummat, nunarsuup sinnerani aningaasat naleerukkiartornerannut Kalaallit Nunaat sunnertinngitsoortinneqarsinnaanngilaq.

Siunnersuisoqatigiit eqqoriarpaat BNP 2023-imi 2 %-imik aamma 2024-imi ½ % missaani qaffariassasoq. Aningaasarsiornermik ingerlatsineq piffissami naatsorsuuteqarfiusumi unikaallasangatinneqarpoq, aalisarnermi pisarineqartartut qaffariartorunnaassangatinneqarmata, aammalu atortulersuutitigut sanaartornerup qaffasinnerpaaffissani tikissimammagu. Tamatuma saniatigut erniat qaffannerisa namminersortut aningaasaleerusussusiat kingaallatsissavaa akillu qaffappata pisiumassuseq, taamalu atuisartut atuinerat appartissallugu. Pisortat atuinerat ingasattajaannngitsumik qaffariartussasoq naatsorsuutigineqarpoq, missingersuusiortarnermi naatsorsuusiortarnermilu inatsit naapertorlugu.

Kalaallit Nunaanni innuttaasut 1. oktober 2023-imi 56.696-iusimapput. Kalaallit Nunaanni innuttaasut amerlassusiat ukiuni arlalinnngortuni aalaakkaasimavoq. Nuummi innuttaasut 1. oktober 2022-ip kingornatigut 333-nik amerleriarsimapput, tamaanilu innuttaasut maanna 19.866-inngorsimapput, tassa innuttaasut tamarmiusut pingajorarterutaat. 2023-imi inuit Kalaallit Nunaani inunngorsimasut 19.866-it Danmarkimi najugaqarput. Taamaalilluni Kalaallit Nunaani inunngorsimasut innuttaasut sisamararterutaat

Danmarkimi najugaqarput.

2.2 Spiralilersuisimaneq pillugu Danmarkip Kalaallit Nunaatalu akornanni pisimasunik qulaajaaneq

Kalaallit Nunaanni Naalackaersuisut aamma Danmarkip naalackersuisuisa akornanni 22. juni 2023 isumaqatigiissutigineqarppoq oqaluttuarisaanermi Kalaallit Nunaata Danmarkillu akornanni pisimasunik qulaajaasoqassasoq, Kalaallit Naalackersuisuisa Danmarkimilu Naalackersuisut 9. juni 2022 ataatsimoorlutik tamanna pillugu isumaqatigiissutaasa malitsigisaanik. Qulaajarneqassapput politikikkut aalajangiisarsimanagerit pingaarutillit, pisimasut allallu, iliusaasimasut, Kalaallit Nunaanni ineriartornermut sunniuteqarsimasut, Kalaallit Nunaata Danmarkillu akornanni pissutsit, imaluunniit 1945-ip kingorna kalaallinut innuttaasunut kingunerluuteqarsimasut. Qaqilerinissamut Danmark 45 mio. kr.-nik aningaasaliissaaq, qulaajaanissarluni ukiuni tallimani sivilissuseqassangatinneqarpoq. Qaqilerineq Ilisimatusarfimmi (Kalaallit Nunaanni Universiteti) aallaaveqartinneqassaaq.

Kalaallit Nunaanni Naalackersuisut aamma Danskil naalackersuisui september 2022-imi isumaqatigiissutigaaq arlaannaannulluunniit atassuteqanngitsumik spiral-ilersuisimaneq pillugu qulaajaaffigineqassasoq. 1960-ikkunni kingornalu kalaallit arnat niviarisaaqqallu inuusuttuaranngulersut spiral-imik naartunaveersaasarsorneqarsimapput. Tamatumani aamma ilanngunneqarsimapput kalaallit atuartut Danmarkimi efterskolariarsimasut. Qulaajaanermi oqaluttuarisaanermi taamatut periuseqartoqarsimanagerit 1991 tikillugu, tassa peqqinnissaqarfup Kalaallit Nunaannit akisussaaffigineqalernerit tikillugu, aalajangiisarsimanagerit taamaaliortoqarnissaanillu ingerlatsisarsimanagerit. Tamatumani saniatigut qulaajarneqassapput inatsisinut tunngasut, peqqinnissakkut suliatigut allaffissornikkullu toqqammavigineqarsimasut taamanikkut spiral-ilersuisimanagerit. Arlaannaannulluunniit attaveqanngitsumik qulaajaaneq 30. maj 2023 aallartinneqarpoq maj 2025 naammassissangatinneqarluni.

2.3 Kalaallit Nunaanni meeqqat inuusuttullu atugarliortut pillugit suliniarnerup nukittorsarnera

Kalaallit Nunaanni meeqqanut inuusuttuaqqanullu atugarliortunut suliniarnerup nukittorsarnissaa pillugu, kalaallit qallunaallu suleqatigiinnissaat pillugu 2020-imi nalunaarusiami inassuteqaatinik 16-iusunik, piviusunngortitsiniarluni sulineq 2023-imi ingerlateqqinneqarpoq, inassuteqaatillu arlallit maanna ingerlanneqareersimalerput.

Piffissami 2024-2027 SSA-mi sillimmatinik atuinissami isumaqatigiissutigineqarpoq 18 mio. kr.-it 2024-2026 atorneqassasut Kalaallit Nunaanni meeqqanik inuusuttuaqqanillu atugarliortunik suliniarnerup nukittorsarnissaanut atugassanik.

Meeqqat pillugit inatsit 1. januar 2024 atuutilersukkut periarfissaqalerpoq, Danmarkimi inuit suliamik isumaginnittut Kalaallit Nunaanni oqartussanut meeqqamik inuusuttuaqqamilluunniit Kalaallit Nunaanniittumut ernummateqarlutik nalunaarutiginnissinnaanissaannu

2.4 Danmarkimi kalaallit isumaginninnikkut ikiortariallit

Naatsorsuutigineqarpoq 1.000-1.500 akornanni kalaallinik atugarliortunik Danmarkimiittoqartoq.

Piffissami 2023-2026 SSA-mi sillimmatinik atuinissami isumaqatigiissutigineqarpoq 7,8 mio. kr.-it atorneqassasut, suliamik isumaginninnerit aamma danskil kommuniini kalaallit ilaqutariit meeqqanut tunngatillugu suleqatigineqarnerat nukittorsarneqarnissaanut, kiisalu tarnip pissusaanik misissuinnermi atorneqartartunik tulluusaaneq nutserisarnerlu eqqarsaatigalugit, angajoqqaanut meeqqanullu paasisitsiniutit kalaallisut oqaasertallit, aamma Peqatigiiffik Kalaallit Meerartaanni aallaaveqartumik siunnersuisartunik pilersitsinikkut. Piffissaliunneqaaqarsimasup iluani suliniutit tamakkerlugit ingerlanneqarsinnaasimangillat. Piffissami 2024-2027 SSA-mi sillimmatinik atuinissamut atatillugu

isumaqatigiissutigineqarpoq 2024-imi misissueqqaartoqassasoq, ingerlariaqqinnissap isummerfiginissaanut toqqammavigineqarsinnaasumik.

Piffissami 2024-2027 SSA-mi sillimmatinik atuinissami isumaqatigiissutigineqarpoq 11,5 mio. kr.-it 2024-2026-imi atorneqassasut Aalborg-imi, Aarhus-imi, København-imi aamma Odense-mi Kalaallit Illuisa kalaallinut Danmarkimut tikeqqaartunut suliniuteqartarnissaannut. Kalaallit Illui aamma FL23-mi Nordatlantpulje-mit piffissami 2023-2026 6 mio. kr.-nik aningaasaliiffigineqassapput, Aalborg-imi København-imi kalaallit ukioq siulleg ilinniartunut kollegiassaannik pilersitsinissamut ingerlatsinissaannullu.

Taamatullu aamma FL23-imi Nordatlantpulje-miit 3 mio. kr.-it immikkoortinneqarput kalaallit Danmarkimi inuuniarnerminni atugarisaannik misissuisitsinissamut, matumani ukkatarineqassalluni Kalaallit Nunaanniit Danmarkimut nuuttarneq. Misissuineq ingerlanneqassaaq 2024-imi aamma 2025-imi det Nationale Forskningscenter for Velfærd-imit (VIVE).

2.5 Kalaallit Nunaanni inatsiseqarnermut tunngasut

Kalaallit Nunaanni politiit 1. januar 2023 atuutilersumik nutaamik aaqqissuussaannermik atuilerput, Danmarkimi 2007-imi atorneqalersimasup assinganik. Peqatigitillugu politeeqarneq pillugu inatsit nalunaarutillu arlallit Kalaallit Nunaanni atortinneqalerput. Politeeqarnermi aaqqissuusseqqinnerup nutaap atuutilernerani Den Uafhængige Politiklagemyndighed Kalaallit Nunaanni piginnaatitaalerpoq, soorlu aamma pinerluffigitissimasut inatsisitigut inissisimanagerat nukittorsarneqartoq, ilaatigut pinerluffigitissimasumut taassumunngaluunniit qimataasunut politiit ilitsersuillutillu nalunaartussaataaanagerat annertusarneqarluni.

Kalaallit Nunaanni politiit ullumikkut, politiit sulianik aqutsinermi atortorissaarutaannut, POLSAS-imut attaveqanngilaq. POLSAS-ip Kalaallit Nunaanni politiit atorneqalerneratigut suliasanik isumaginnineq pitsanngorsarneqassaaq, naalagaaffeqatigiinnerullu iluani suliasanik suliarinneriaaseq assigiissarneqasrnerusaaq. Tamanna 2024-imi aallartinneqassaaq.

Kalaallit Nunaanni politiit pinaveersaartitsinerup tungaatigut aamma kinguaassiutitigut pinerliisarneq akiorniarlugu suliniutinik ingerlataqarsimapput. Kalaallit Nunaanni politeeqarfiit illutaanik nutarterinermut atatillugu politeeqarfiit 18-it isertitsisarfiillu iluarsaaneqartussaapput, taakkunannga 15-it naammassereerput pingasullu 2024-imi naammassineqassallutik. Tamatuma saniatigut Ilulissani Upernavimmilu politeeqarfiit nutaat sanaartorneqarput, tamarmillu 2024-imi kvartalip aappaani naammassineqassallutik. Nuummi qitiusumik pingartuuffik nutarterneqarpoq naammassereerlunilu, tamatumalu periarfissaqalersippaa politeeqarfiit 22-it videolink-imik aamma attaveqaatit (samtaleanlæg) atortorissaaruserneqarnerat, taanna ilaatigut aamma Kalaallit Nunaanni politiit isertitsivimmiittunik nakkutiginnissinaalernerannik ilaqarpoq. Taamatut nakkutiginnittoqarsinnaalernissaa maanna piareersarlugu ingerlanneqarpoq.

Pineqaatissinneqarsimasunut Isumaginnittoqarfik anstaltsbetjentit sulinerminnut atatillugu pinartoqarsimatillugu qisuariaatigisartagaat pillugit VIVE-p misissuisimanagerata inerneru tunngavigalugit, anstaltini upalungaarsimanissamut tunngasunik ineriartortitsisimavoq. Suliaq ukiuni aggersuni nangittumik ingerlanneqassaaq anstaltsbetjentit tarnimikkut qisuariaatigisarsinnaasaat annikillisarumallugit.

Kalaallit Nunaanni pineqaatissinneqarsimasunut Isumaginnittoqarfimmi 2023-imi aamma inissat ulikkaarlutik atorneqarsimapput – isertitsivimmiittut, pineqaatissinneqarsimasut tigummigallagassanngortinneqarsimasullu eqqarsaatigalugit. Pineqaatissinneqarsimasunut isumaginnittoqarfimmi suliaq aallartinneqarpoq, paasiniallugu qanoq iliorluni pineqaatissinneqarsimasunut inissiisarfirmut utaqqisut ikilisinneqarsinnaanersut.

Danskit naalakkersuisui juni 2023 aalajangerput Kalaallit Nunaanni naalagaaffiup tjenestemanditut atorfeqartitaasa akissarsiaat atorfeqarnerannilu atugassarititaasut pillugit aalajangernissamut tunngavissanik pilersitsiniarlutik, Danmarkimi tjenestemandinut atuuttut assigiilersinnissaat siunertarlugu, ilanngullugit politiit aamma anstaltsbetjentit. Tamanna pissappat pisariaqassaaq

illuatungeriit isumaqatigiissuteqarnissaat, taamaammallu tamakku qaqugu atuutilersinneqarsinnaaneri suli ullulerneqanngilaq. Kalaallit Nunaanni politii nutarternegarnissaat anstaltsbetjentinullu akissarsiatigut isumaqatigiissutitigullu utaqqiisaasumik iluarsiiernerit 2020-mi aamma 2021-imi isumaqatigiissutitigineqartut december 2023-imi sivitsorneqarput 31. marts 2026-ip tungaanut atuuttussanngorlugit. Dansk it naalakkersuisui november 2023 tamatumunnga atatillugu aalajangerput, naligiissitaaneq aamma atuutissasoq naalagaaffimmi isumaqatigiissutit tunngavigalugit atorfeqartunut allanut.

Inatsisartut ukiaanerani ataatsimiinnerminni Kalaallit Nunaanni pinerluttulerinermut inatsisissatut siunnersuummut aamma eqqartuussisarnermi inatsisissatut siunnersuummut tapersiippat (attaveqaatit atorlugit kanngunarsaasarneg, attaveqaatit atorlugit attaveqarniartarnerit (grooming), meeqqamik atoqateqarnerup pinngitsaaliinertut nalilerneqartalernissaa, akuersisimanngitsumik atoqateqarneq, upperisarsiornermi aqutsisut upperisarsiorititaminnik atoqateqarniartarnerat il.il.). Inatsisissatut siunnersuut 2024-imi Folketingimi saqqummiunneqarpoq. National Enhed for Særlig Kriminalitet (NSK) immikkut ittumik pinerluuteqartoqarsimatillugu naalagaaffiup suliaqartartuisa atuutinneqalernissaat pillugu inatsimmik allannguut Kalaallit Nunaanni 2024-iim atuutinneqalissaaq. Tamatuma saniatigut aamma pinerluttulerinermut inatsisip allanngortinneqarneratigut tarnikkut persuttaasarneg pinerluuteqarnertut isigineqalerpoq, tamannalu 2024-imi aamma atuutinneqalerluni.

22. november 2023 dansk it naalakkersuisui Folketingimilu partiit ukionut arlalinnut atuuttussamik isumaqatigiissuteqarput piffissami 2024-2027 eqqartuussiveqarnerup aningaasaqarnera pillugu. Piffissami pineqartumut 50,1 mio. kr. atugassanngortinneqarput Kalaallit Nunaanni suliniutinut. Isumaqatigiissutit ilaatigut nukittorsassavaa Kalaallit Nunaanni eqqartuussiveqarnermi qarasaasianik atuineq, ilaatigut Kalaallit Nunaanni pigisanik nalunaarutiginnittarnerup digitalisererneqarnissaa. Eqqartuussisuunneqarfik nukittorsarneqassaaq, aningaasaliisoqassallunilu unnerluutigineqarsimasunik siunnersuisartunut ataqatigiissaarisartoqalernissaa. Kiisalu aningaasaliisoqarpoq eqqartuussivinni sulisut amerlineqarnissaannut eqqartuussisut ilanngullugit.

2.6 Kalaallit Nunaanni nunami allamiut

2024-imi 1. kvartal Naalakkersuisut Kalaallit Nunaanni pisortat suleqatigalugit innuttaasutut pisinnaatitaaffeqarneq pillugu inatsisip nutarternegarnissaat suleqatigiissutitigineqassaaq. Innuttaasutut pisinnaatitaaffeqarneq pillugu inatsip allanngortinneqarpoq kingullermik december 2016-imi.

Dansk it naalakkersuisuisa aamma Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut 6. september 2023 isumaqatigiissutigaat fast track-aftale, tassa peqqinnissaqarfimmi sulisut nunami allamiut pilertornerusumik Kalaallit Nunaanni peqqinnissaqarfimmi sulinissamut najugaqarnissamullu pilertornerusumik akuerineqartarnissaat siunertaralugu.

2.7 Sullivimmi avatangiisit pillugit suliassaqarfik aamma sulisilluni ajutoornissamut sillimmaserneq

Folketingip 1. juli 2023 inatsimmik allanngiuneg akuerivaa, taamaalilluni Kalaallit Nunaanni sullivimmi avatangiisit pillugit inatsip nutarternegarluni, sullivimmi avatangiisit pillugit ineriartornermut naapertuunnerulersillugu. Inatsimmik allanngiunermi ilaatigut tarnikkut sullivimmi avatangiisit ukkanneqarnissaat nukittorsarneqarpoq, suliffeqarfiit annertunerusumik akiliisinneqarsinnaalersillugit, avatangiisit pillugit inatsimmik unioqqutitsisimagaangata, sullivimmi nalilersuinerit pillugit suliffeqarfinnut piunasaqaatit sakkortusineqarnerput aamma isumannaallisaaneq peqqinnissarluni pillugit suliffeqarfiit iluini suleqatigiinnissamut malittarisassat nutarternegarlutik.

Tamatuma saniatigut Beskæftigelsesministeriaqarfiup Namminersorlutik Oqartussat peqatigalugit Kalaallit Nunaanni sulisilluni ajutoornissamut sillimmasertarnerq pillugu inatsisip allanngortinneqarnissaanut siunnersuusiortut. Inatsisissatut siunnersuut Kalaallit Nunaanni suliarineqareerluni Folketingimi 2024-2025-imi saqqummiunneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq. Inatsisissatut siunnersuut imaqarpoq sullivimmi ajutoornerup nalilersorneqartarnerata oqinnerulersinneqarnissaa, pingaartumik ajutoornerup akuerineqartarnissaa eqqarsaatigalugu, aamma sullivimmi ajutoortoqarnerani suleriaatsip pisariinnerulersinneqarnissaa.

2.8 Amerikamiut sakkutuuisa Kalaallit Nunaannissimanerannit qimatanik salineq

Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut Danskillu naalakkersuisui januar 2018-imi isumaqatigiipput amerikamiut sakkutuuisa Kalaallit Nunaanni sumiiffinni arlalinni atuisimanermittit qimassimasaannik salisoqarnissaa, sumiiffiit allamut atugassanngortinneqarsimangitsut allatulluunniit isumaqatigiissusiorfiusimangitsut matumani eqqarsaatigalugit. Illersornissamut isumaqatigiissummi 2018-2023 180 mio. kr. salinissamut aningaasaliissutigineqarsimapput, taakkulu ilaat 2023-ip naanerani 35 mio. kr.-it atorneqarsimapput.

2018-ip kingorna nalunaarsuisoqarsimavoq, salisoqarsimalluni mingutsitsisoqarsimaneranillu nalilersuisoqarsimalluni, ilaatigut Ikkatsuni aamma Ittoqqortoormiini Qinggaaviani, kiisalu Nuup kujataani Marrarni. Saliiniarnermi unammillernartuuvuq sumiiffiit tikikkuminaattumiinnerat, ukiup ilaannaani sivikitsumi tikinneqarsinnaasumiillutik. Suliniutit sumiiffinni tamani pilersaarusiorneqarput Nunatta Katersugaasivia Allagaatitoqaasivialu sumiiffiit kultoorikkut naleqassusiat pillugu nalilersuinera najoqqutaralugu.

2023-ip naanerani 2018-imi politikkikkut isumaqatigiissutit killiffianik nalunaarusiortoqarpoq. Nalunaarusiap takutippaa 2023-p kingorna suli suliassaq nanginneqartariaqartoq. Aningaasaliissutaasimasut sinneri siunertamut FL24-imi ilanngunneqarput.

2.9 Immap assiginik nutarterineq

Issittup imartaani imaatigut isumannaatsumik angalanissamut pisariaqarluinnarpoq immap assigi tutsuiginartut pigineqarnissaat. Geodatastyrelsi 2009-imiilli Namminersorlutik Oqartussat suleqatigiinnissamik isumaqatigiissusiorfigisimavai Kalaallit Nunaana kitaata kujasinnerusortaani (Nunap Isua-Upernavik) immap assigi nutarternissaat pillugu imaatigut angalasut sumiissusersiornissaannut iluaqutaasumik naleqqussarneqassallutik, naalagaaffiup oqartussaassusianik isumaginninnermi aammalu inussutissarsiutinik siuarsaanerme atorneqarsinnaasunngortillugit. 2023-ip naanerani immap assigi 55-it immap assiginik 73-iusunit suliarineqarsimapput, isumaqatigiissummi ilaasut. Immap assigi 18-it sinneruttut 2026-ip naanerani naammassineqareersimassapput. FL24-imi aningaasat immikkoortinneqarput piffissami 2024-2026, ukiumut 10,4 mio. kr.-it suliamik naammassinninniarnissamut atugassanik. FL23-imi aningaasat 4,4 mio. kr.-it immikkoortinneqarput piffissami 2023-2024 Kalaallit Nunaanni sinerissap qanittuani “nunap iluatigut” imaatigut aqqutit immikkut toqqakkat nalunaarsuivigineqarnissaannut atugassanik. Suliaq qaammataasat atorlugit teknologi iluaqutigalugu suliarineqarput, sineriassorluni “nunap iluatigut” imaatigut aqqutit atorneqarnissaannut isumannaallisarneqarnissaannullu pitsanngorsaatitut. Geodatastyrelsi suliassaq november 2023-imi suliariumannittussarsiuuppaa 2024-illu aallartinnerani suliariumannittuusinnaasumik nassaarnissi naatsorsuutigalugu.

2.10 Oqartussaaffinnik tunniussineq

Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut november 2021 Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut Siulittaasuat aamma Inuussutissarsiornermut Niuernermullu Naalakkersuisoq piginnaatippaat naalagaaffimmi oqartussaasunik isumaqatiginninniarnertit aallartinnissaannut, matumani suliassaqarfik suliffeqarfiit, naatsorsuuserineq kukkunersuisarnerlu pillugit, Namminesorneq pillugu inatsimmi § 3, imm. 3 naapertorlugu.

3 ATAATSIMOORUSSILLUNI SULEQATIGIISSUTIGIIFFISSAT SULINIUTEQARFISSALLU

3.1 Inatsisiliornermi nutarterineq il.il.

Danskit naalakkersuisuisa aallartippaat Savalimmiuni landsstyre aamma Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut suleqatigalugit ministeriaqarfiit tamarmik susassaqarfimmini misissueqqissaasasut,

Savalimmiunut Kalaallilu Nunaannut atatillugu inatsisiliornermi taamaaqataanillu takunnigitsuugaqartoqarsimanersoq, siunertaralugu susassaqarfiit akimorlugit ataatsimoortumik takunnissinnaanissaat, takuuk naalakkersuisooqatigiinnissamik isumaqatigiissut. Misissuineq tunngavigalugu Savalimmiunut Kalaallilu Nunaannut iliuuseqarnissamut pilersaarusiortoqassaaq, qulakkeerniarlugu qarsupinneqarsimasinnaasut pillugit ataatsimoortumik paaseqatigiittoqarnissaa, tamakku suuneri aamma qanoq iluarsineqarsinnaaneri. Tamakku suliassaqarfiit akimorlugit pingaarnersiorneqassapput pingaaruteqarnerpaat ukkallugit iluarsineqarnissaat siullinneqassallutik.

3.2 Nunanut allanut, sillimaniarnermut illersornissamullu tunngasuni suleqatigiinnerup nukittorsarneqarnissaa

Danmark, Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaat namminersornermut inatsisit sinaakkutissaasa iluanni aamma inatsisit tunngaviusut iluanni nunanut allanut, sillimaniarnermut aamma illersornissamut tunngasutigut suleqatigiipput. Nunanut allanut suliassaqarfiup naalagaaffeqatigiit soqutigisaannik suliqaartuuvoq. Illersornissaqarfiup naalagaaffeqatigiit tamarmiusut sillimaniarnerannik isumaginnittussaavoq. Suleqatigiinneq nunat akornanni aamma naalagaaffiit tamalaat akornanni suleqatigiiffinni ataqatigiissaarilluni nunallu soqutigisaat aallaavigalugit ingerlanneqarput.

Danskit naalakkersuisuim Savalimmiuni landsstyre Kalaallit Nunaannilu Naalakkersuisut kissaatigaat qanittumik, ataqeqatigiiffiusumik naligiiffiusumillu nunanut allanut, sillimaniarnermut illersornissamullu politikki suleqatigiittoqassasoq, Savalimmiunut Kalaallilu Nunaannut immikkut soqutiginaateqarsinnaasut eqqumaffigalugit. Paasissutissat isertuussassat isertuussassaanngitsullu pillugit ilisimatitseqatigiittoqartarnissaa matumanissaaq ilaavoq.

Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut Nunanut allanut, Sillimaniarnermut aamma Illersornissamut politikikkut Kontaktudvalgip Nuummi 6. juni 2023-imi ataatsimiisitsisupput. Ataatsimiinneq siulleg pivoq Tórshavn-imi juni 2022-imi. Ataatsimiititaliaq Nuummi ataatsimiinnermini Ruslandip Ukraine-mi sorsunera oqaluuserivaa, Issittumi nunanut allanut politikki, paasissutissanik paarlaasseqatigiinneq suliassallu ataasiakkaat suliarineqarluti, takuuk ataatsimiinnerup naammassinerani oqaaseqaat. Ataatsimiititaliaq politikikkut ataqatigiissaariffiuvoq Danmarkip, Savalimmiut Kalaallit Nunaatalu nunanut allanut, isumannaallisaanermut illersornissamullu politikikkut suleqatigiinnerannut qanittumik malinnaatitaalluni. Ataatsimiititaliamut 2024-imi Danmark siulittaasoqartitsisuuvoq.

USA-p Kalaallit Nunaanniinnera pillugu suleqatigiinneq

December 2022 amerikamiut silaannakkut illersornissamut qullersaqarfiat nalunaarpoq, Pituffimmi sakkutooqarfimmi kiffartuussinissamik isumaqatigiissusiortoqarsimasooq kalaallit suliffeqarfiat Inussuk A/S-ilu, ukiuni aqqaneq marlunni atuuttussamik. Isumaqatigiissut 27,8 mia. kr.-it angullugit aningaasartaqarpoq 2023-imilu atuutsinneqalerluni, Pituffimmilu ingerlatsineq aserfallatsaaliinerlu tamakkiisooq 1. oktober 2023-imiit tigullugu. Nalunaarut iluarisimaarneqarpoq Kalaallit Nunaanni Danskillu naalakkersuisuinit. Kalaallit kissaataat malillugu Thule Air Base 6. april 2023-mi atuutilersumik Pituffik Space Base-mik taaguuteqalerpoq.

Juli 2021-imi USA-p nalunaarutigaa, Kalaallit Nunaannik suleqateqarneq nukittorsarneqassasoq ineriartortinneqassasorlu siunertamullu aningaasat 10,4 mio. USD immikkoortinneqarsimasut. Aningaasat taakku aningaasaliissutigineqarput 2020-mi USA-p 12,1 mio. USD-inik aningaasaliissuteqarnerata malitsigisaatut. Taamaalilluni aningaasatigut tunngavissaqalerpoq assersuutigalugu niuernerup, aningaasalersuinerup, aningaasaqarnerup, nukissiuuteqarnerup, aatsitassarsiornerup, ilinniartitaanerup, takornariaqarnerup aamma pinngortitamik isumaginninnerup tungaatigut suleqatigiissutit ingerlateqqinneqarnissaannut. Suliniutinik ingerlatsisarnissaaq kalaallit amerikamiullu oqartussaasuisa suleqatigiinnerisigut pisassapput, ataatsimoornerusumillu ineriartorneq Joint Committee USA-p, Kalaallit Nunaata Danmarkillu akornanni suleqatigiiffiusumi pisassaaq, tassanilu kingullermik ataatsimiittoqarpoq 28. september 2023 Kalaallit Nunaanni.

Savalimmiut Kalaallit Nunaatalu EU-mik attaveqarnerat

Savalimmiunut aamma Kalaallit Nunaannut EU niuernikkut pingaaruteqarpoq, suleqatigiinnerlu ingerlaavartumik nukittorsarneqarlunilu annertusarneqarpoq. Suliami tamatumani Danmark pisariaqartitsineq tunngavigalugu ikiuuttarpoq.

Savalimmiuni sulissutigineqarpoq EU-p siunnerfilimmik suleqatiginerata annertusarneqarnissaa, ilaatigut pingaartumik niueqatigiinnermi pitsaanerusumik isumaqatigiissusiorsinnaaneq pillugu.

Suleqatigiinnerup annertusarnissaa pillugu EU-Kommissionip Savalimmiullu akornanni oqaloqatigiinneq ukiuni kingullerpaani sakkortusineqarpoq aammalu 16. januar 2024 EU-mi Aningaasaqarnerut ministerit Rådianni akuerineqarpoq suleqatigiinnerup nukittorsarneqarnissaanut isumaqatigiissutissatut inaarutaasumik siunnersuut. Suleqatigiinnissamik isumaqatigiissut nalilerneqarpoq, Savalimmiut EU-llu akornanni niueqatigiinnermut pitsaanerusumik isumaqatigiissusiortoqarnissaanut, ilorraap tungaanut alloriarnertut.

Kalaallit Nunaat EU-mut OLT (associeringsordning for oversøiske lande og territorier) aqutugalugu atassuteqarpoq. Rådip 5. oktober 2021 rådip aalajangiineratigut EU'p OLT-mut isumaqatigiissut akuersissutigaa, Kalaallit Nunaat ilanngullugu, tassani Kalaallit Nunaannut piffissami 2021-2027-mi aningaasat 225 mio. euro.

EU-Kommissionip maj 2022 akuersissutigaa Nuummi EU allaffimmik ammaassasoq. Allaffiup ikorfartussavaa EU-p aningaasatigut kalaallit Nunaannut tapersersuinerani ilinniartitaanikkut aamma mingutsitsinnigsumik ineriartorneq suleqatigiiffusinnaasunillu allanik ujaasilluni. Allaffik pilersinneqassagatinnearpoq 2024-imi ukiup affaani siullermi.

Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut aamma EU-Kommissioni november 2023-mi peqatigiinnissamut oqaaseqaat atsiortaat, aatsitassat immikkut pingarutillit tamaaniittut pillugit suleqatigiittoqarnissaanik imalimmik.

Kiisalu Kalaallit Nunaat aamma EU aalisarneq pillugu peqatigiinnissamik isumaqatigiissuteqarput, piujuaannartitsinissamik tunngavilimmik aalisarneq pillugu, tassungalu atatillugu isumaqatigiissut protokol, Kalaallit Nunaata imartaani EU-p aalisarnera pillugu EU'llu aalisarsinnaatitaanermi akiliuteqartarnera pillugu. Isumaqatigiissut maanna atuuttoq piffissami 2021-2026 atuuttussaq, aammalu taassuma ataani protokol 2021-2024-imut atuuttussaq januar 2021-imi isumaqatigiissutigineqarsimapput. Naatsorsuutigineqarpoq aalisagassinneqartarnermi EU-p Kalaallit Nunaannut aamma aalisarnermi inuussutissarsiuteqarnermi missingersuutitigut tapiissuteqartarnera katillugit 99 mio. euro-nik amerlatigiumaartut ukiuni arfinilinni peqatigiinnissamut isumaqatigiissutip ingerlanerani. Tamatuma saniatigut EU-mi aalisariutaatillit pisassinneqartarnermi Kalaallit Nunaannut akiliuteqartarput. November 2023-imi Kalaallit Nunaat EU-lu aalisarsinnaanermut 2024-imi isumaqatigiissuteqarput, tassalu EU-mut ukiumoortumik isumaqatigiissut kingulleq, protokol-ip maanna atuuttup atuunnerani.

Nunanut allanut sillimaniarnermullu politikki

Illersornissaqarfiup Efterretningstjeneste-ata (FE)-p nalilerpaa, Rusland-ip naalagaaffinnut killernut sillimaniarnikkut najummassimanartorsioertitsinerit Issittumit nigorsimatinniarai, imaassinnaavorli Ruslandip sammivini allanngortikkaa aporaakkumaneruluni – oqaatsitigut, aallartitaqarnikkut sakkutooqarnikkullu. Nunarsuup immikkoortortaani tamaani sillimaniarnermut politikikkut silaannaq najummassimanarsiaruinnavippoq, Ruslandip tungaaniit aamma naalagaaffiit killiit tungaaniit sakkutooqarnikkut sakkulersorneq annertusiartortinneqarmat, aamma Ruslandip paasinninnera malillugu USA-p NATO-llu tungaaniit siorasaarinerup sakkortusiartornera pissutigalugu. Kina-p Issittumi soqutigisai ungasinnerusoq isigalugu soqutiginninnerupput, tamaani pinngortitami pisuusutitut nunarsuullu sumiiffianut atatillugu periarfissanik atorluuannissaminut qulakkeerinninniarneranut tunngasuullutik. Ukraine-mi sorsunnerup malitsigisaanik Ruslandip Kina Issittumut periarfissinnerulertariaqarjaa. Tamatuma malitsigisaanik naalagaaffiit taakku marluk siunissami tamaani sakkutooqarnikkut suleqatigiilernissaat pilersinnaavoq.

Savalimmiuni landsstyre aamma Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut Ruslandip Ukraine-mi sorsunnera

assuarinikuuaat EU-llu Ruslandimut pillaatissatut iliuuserisaanut isumaqataanertik nalunaarutigini kuullugu, naalagaaffiit killiit allat suleqatigalugit ataqatigiissaarneqartumut.

Issittumi Siunnersuisoqatigiit (Arktisk Råd) iluanni Ruslandimik suleqateqarneq 3. marts 2022 unitsinneqarpoq. 11. maj 2023 atorfillit attaveqaatit atorlugit ataatsimiinneranni, issittumilu naalagaaffiit arfineq pingasuusut tamarmik peqataaffigisaanni, siulittaasoqarfik Ruslandimit Norge-mut tunniunneqarpoq. Kingunerisaanik ammaanqe qarpoq teknikkikkut aalajangiinerit naalagaaffiit ilaasortaasut arfineq pingasut akornanni allakkatigut pisarsinnaasut, aamma Ruslandip peqataaffigisaanik. Imaanngilaq Ruslandip suleqatigineranut atatillugu allannguisoqartoq, kisianni naapilluni attaveqaatilluunniit atorlugit ataatsimiinnerit pisassanngikkallarput. Issittumi Siunnersuisoqatigiit minnerunngitsumik pingaaruteqarpoq Issittumi nunap inoqqaavinut tamanilu najugaqartunut allanut, taakku piujuaannartitsineq tunngavigalugu ineriartornissaat pillugu Issittumi Siunnersuisoqatigiiffiata suliniarnerata qiterimmagu. Issittumi Siunnersuisoqatigiit suliniarnerata qanoq ililluni siunissami ingerlaqjissinnaanera Danmarkip, Savalimmiut Kalaallillu Nunaata akornanni qanittumik oqaluuserineqartarpoq, aamma issittumi naalagaaffiit isumaqatigineqartut akornanni, qulakkeerniarlugu Siunnersuisoqatigiit ataannarnissaat aamma ungasinnerusoq isigalugu atuutiinnarnissaa eqqarsaatigalugu.

Politiit Efterretningstjeneste-ata (PET) siusinnerusukkut nalilernikuuaa, russit aamma kina-miut kilitsissiaqarfii aamma sunniiniartarnermik suliaqartarnerat qallunaat, savalimmiormiut kalaallillu oqartussaasuinut, aalajangiisartuinut, suliffeqarfiinut Issittumi Atlantikullu avannaani ilisimatusarfiinut sioranartorsiorititsisuusut. Kilitsissiaqarnikkut sunniiniarnikkullu sioranartorsiorititsineq illuatungilerlarnalugu PET savalimmiut kalaallillu oqartussaasuinut ingerlaavartumik siunnersuisarput, naalagaaffimmi oqartussaasut ilanngullugit. Tamatumunnga atatillugu PET isumannaallisaanermi kultoori ilisimatitsisarnerillu pillugit pikkorissaasarpog, kilitsissiaqarnikkut sioranartut pillugit aamma tigussaasutigit atortulersuutigit isumannaallisaaneq pillugu. Siunnersuineq aamma suliffeqarfinnut, ilinniarfinnut politii nullu sammitinneqarpoq.

PET aamma FE savalimmiut kalaallillu oqartussaasuinut ingerlaavartumik attaveqarput aamma naalagaaffimmi oqartussaasuinut isumannaallisaanerup iluani ineriartorneq pillugu.

Illersornissamut tunngasutigit suleqatigiinneq

Illersornissaqarfik Savalimmiuni Kalaallillu Nunaanni pisortat sinnerlugit suliaqarput, ilaatigut imaani nakkutilliineq aamma killeqarfiit allanit innimiilliorfigineqannginnissaannik isumaginninneq eqqarsaatigalugit. Illersornissaqarfiup tamaani najuunnerminut atatillugu suliaqat allat isumagisarpai, ilaatigut aalisarnermik nakkutilliineq, politii ikorfartorlugit, kiisalu ujarlernerimi annaassiniarnermilu suliaqat. Assersuutigalugu september 2023-imi umiarsuup takornariartaatip Ocean Explorer-ip Tunup Avannaarsuani nunami eqqissisimatitamut atasumi ikkarlissimasup pillugu Illersornissaqarfik Kalaallit Nunaanni politii nut ikiuppoq. Illersornissaqarfik aamma imaani uuttortaasarlunilu Kalaallillu Nunaata imartaani avatangiisinut suliaqartarpoq.

Folketingimi amerlanerussuteqarluartut 28. juni 2023-imi sinaakutissatut isumaqatigiissutigivaat nutaamik illersornissamut isumaqatigiissusiortoqarnissaa. Tamanna sioqqullugu Danskit naalakkersuisui, Savalimmiut landsstyre aamma Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut ataatsimut tunngavissamik isumaqatigiissusiorput Issittumi Atlantikullu avannaani tunngasunik, illersornissamut isumaqatigiissusiornissamut atatillugu. Isumaqatigiissut piviusunngortiterneqassaaq immikkuualuttut pillugit isumaqatigiissutigisarnerisigit, aamma danskit naalakkersuisui Savalimmiuni landsstyre aamma Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut qanimut attaveqassapput Issittumi aamma Atlantikup avannaani pissutsit pillugit. Illersornissaq pillugu isumaqatigiissut tunngavigalugu immikkoortumik isumaqatigiissut siulleq 18. januar 2024 isumaqatigiissutigineqarpoq, ilusilersorneqarsimallunilu Savalimmiuni landsstyre aamma Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut qanittumik peqataatinnerisigit. Tamatumani siunertarlugu Kunneqarfiup tamarmiusup illersorneqarnissaanut qulakkeerinninniarnermi Illersornissaqarfiup oqartussaasut pisariaqartut suleqatigalugit pinissaa.

Arktis-kapacitetspakke 2021-imeersoq, tassa Issittumi illersornissap tunngaatigut piginnaasat pillugit isumaqatigiissut, aallartinneqarpoq, illersornissamullu isumaqatigiissusiassamut peqatigitillugu

ingerlanneqassalluni. Illersornissamut ministeriaqarfik Savalimmiunut Kalaallit Nunaannullu attaveqarpoq isumaqatigiissutip imarisaasa piviusunngortiterneqarnissaat pillugu, immikkuualuttut assigiinngitsut illersornissamut isumaqatigiissusiassamut taputartuunneqarnissaat isumaliutaammat.

Issittumi Atlantikullu avannaatungaani illersornissamut soqutiginninneq suli annertusiartorpoq. 2023-imi NATO Savalimmiut imartaani sungiusarpoq, aammalu 2022-imisulli amerikarmiut sorsuutaat umiarsuit Savalimmiunut tikeraarput. Nuummi NATO Innovation Challenge juni 2023-imi ingerlanneqarpoq.

Silaannakkut attaveqaasersuutit

Naalagaaffiit allat (fremmede stater) aamma attaveqaatit pulaffigalugit pinerlunniartartut (hackere) ataavartumik sioranartorsiortitsippot naalagaaffeqatigiiffik tamakkerlugu. FE marts 2023-imi nalunaarpoq ”Cybertrussel mod Grønland”, tassa Kalaallit Nunaannut attaveqaatit atorlugit pinerliiniarsinnaaneq, arlaleriarluni taamatut pinerleeriartoqarsimasoq, inuiaqatigiinni atortulersuutit pingaaruteqarluinnartut akornusersorneqartarsimallutik. Center for Cybersikkerhed (CFCS) ingerlaavartumik Savalimmiunut Kalaallit Nunaannullu siunnersuisarpoq attaveqaatit paasisssutissiisarnermilu isumannaallisaaneq pillugit, aamma qarasaasiatigut atortulersuutit pingaaruteqartut illersorneqarnissaat pillugit. CFCS-p atlantikup avannaanut siunnersortai, Kalaallit Nunaanni digitaliserinermut aqutsisoqarfimmut ikorfartuivoq, ajortumeerniarneqarnissamut illersornissap nukittorsarneqarnissaa pillugu. CFCS aamma Savalimmiuni oqartussaasunut suliffeqarfimnullu taamatut isumannaallisaanissaq pillugu ingerlaavartumik attaveqarpoq, tamatumalu malitsigisaanik tigussaasumik suleqatigiissutigisassatigut aallartitsisoqarsimalluni.

3.3 Silaannaap, avatangiisit, nukissiuutit imaatalu ilisimatusarfigineqarneranik nukittorsaaneq

2024-imi 35 mio. kr.-nik aningaasaliisoqarpoq Nationalt Center for Klimaforskning (NCKF)-imut DMI-miittumut (Danmarks Meteorologiske Institut), tamatumani ilaatigut immikkut Issittumi silaannaap allanngoriartornera ukkatarineqarluni, ilaatigut nakkutilliinikkut aammalu sersersuup aakkiartornera pillugu siumut naatsorsuinerit imaanilu sikup allanngorarnera, kiisalu Atlantikup avannaani silaannaap allanngoriartornera piffissaq qaninnerusoq ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugit. Aningaasat aamma atorneqassapput NCKF-p naalagaaffeqatigiinnerup iluani silasiornermik ilisimatusarfiit allanik suleqatiginninnissaanut.

2024-imi 21,2 mio. kr.-it immikkoortinneqarput Program for overvågning af Grønlands Indlandsis, tassa Kalaallit Nunaanni sersersuarmik nakkutiginninneq, aamma siornatigut amerikamiut Greenland Climate Network, tassani silaannaap allanngoriartornera uuttortarneqarsimavoq Kalaallit Nunaannilu sersersuup annertussusia oqimaqatigiinneralu uuttortarneqartarsimallutik. Suliniutit tamakku GEUS-ip aamma ASIAQ-p (Kalaallit Nunaanni misissueqqarnermik suliffeqarfik) suleqatigiillutik ingerlappaat.

Danskit naalakkersuisuisa folketingimi partiit peqatigalugit aningaasaliissutigivaat, november 2023-imi, ilisimatusarnermut aningaasat sillimmataasut agguanneqarnerini 50 mio. kr.-it 2024-imi atugassat, issittumi ilisimatusarnermut, Issittumi piujuaannartitsineq tunngavigalugu ineriartortitsinissamut ilapittuuaasinnaasut, silaannaap allanngoriartornerata paasiniarluarneqarneranut atatillugu, tamatumalu pinngoqqaatinut assigiinngitsunut, avatangiisit pissusaannut, kultoorikkut kingornussanut Issittumilu inuuniarnermi atugassarititaasunut, qanoq sunniuneqarnera.

Klima-, Energi- aamma Forsyningsministeriap Issittumi silaannaap pissusaanut tapiissutigai 19,6 mio. kr.-it 2024-imi, ilaatigut Kalaallit Nunaanni issittumi silaannaap allanngoriartornera piffissaq ungasissoq eqqarsaatigalugu atorneqartussat. Suliniutit tamakku Savalimmiuni, Kalaallit Nunaanni Danmarkimilu ilisimatusarfinnit ingerlanneqassapput. Piffissaq alimasinnerusoq eqqarsaatigalugu suliniutit tamakku pingaaruteqarput silaannaap allanngoriartornerata Issittumut sunniutai paasissallugit aammalu soorlu Issittumi Siunnersuisoqatigiinni naalagaaffeqatigiinnerup silaannaap pissusaanik ilisimatusarnikkut tunniussassaasut atorneqassallutik.

Avatangiisinut ministeriaqarfup 2024-imi Issittumut atugassaasut immikkoortinneqarput 33,5 mio.-it, Savalimmiuni Kalaallit Nunaannilu issittumi avatangiisit pinngortitarlu pillugu suliniutinut ataasiakkaanut

atorneqartussat. Suliniutit tamakku Savalimmiuni, Kalaallit Nunaanni Danmarkimilu ilisimatusarfinnit ingerlanneqassapput. Piffissaq alimasinnerusooq eqqarsaatigalugu suliniutit tamakku pingaaruteqarput nunat tamalaat pinngortitaq avatangiisillu pillugit isumaqatigiissutinut, Issittumi Siunnersuisoqatigiinnut aamma suliaqarfinni assigiinngitsuni, aammalu pingaaruteqarlutik qanoq avatangiisit, pinngortitaq aamma silaannaap allanngoriartornerata Issittumi innuttaasut sunnertarnerai aammalu tamaani avatangiisit pissusaat, soorlu imaani uumassusillit pissusaat eqqarsaatigalugit.

3.4 Kultorikkut atuartitsinerullu tungaatigut naalagaaffeqatigiinnerup ilisarimanegarnissaata nukittorsarnissaa

Kulturministeriaqarfiup suliassaqarfiani 133,0 mio. kr.-it piffissami 2023-2027-imi immikkoortinneqarput suliniutinut Savalimmiunut Kalaallit Nunaannullu toqqaannartumik siunertaqartunut. Ilaatigut suliniarnerit savalimmiormiut kalaallillu kultooriinik, inuiaqatigiinnik oqaasiinillu paasisimasaqarnerup annertusarneqarnissaanik siunertaqartut pineqarput. Assersuutigalugu 2025-2026-imi filmiliorinissamut ataatsimut imaluunniit oqaluttuarisaanermik imalinnik filmiaqqanik arlalinnik sananissamut, Kalaallit Nunaata qanga, ullumikkut siunissamilu demokrati tunngavigalugu oqaluttuassartaanik imaqartinniarneqartunut, aningaasaliisoqarpoq. 2024-2027 filmiliorinissaq pillugu isumaqatigiissut tunngavigalugu qallunaat filmiliiat savalimmiutoortut kalaallisoortullu filmiliiatut qallunaatoortunut naligiissinneqalerput. Taamaalilluni qallunaat filmiliiortartui savalimmiormiutut kalaallisullu filmiliorinarunik qallunaatut filmiliorinarnermisulli naligiissinneqassapput.

Aammattaaq suliniutit aallartinneqarsimapput naalagaaffeqatigiinneq akimorlugu inuusuttut ataatsimoorinissaat ataatsimoorneq nukittorsarniarlugu. Assersuutigalugu Sjómaq-projekt, inuusuttut namminneq suliniutaannik tapersersuisussaq, minnerpaamik naalagaaffeqatigiit iluanni nunat marluk peqataaffigisinnaasaat, kiisalu naalagaaffeqatigiinnerup iluani højskolerniarluni stipendia, kalaallit, savalimmiormiut qallunaallu naalagaaffeqatigiinnerup iluani højskolerniartunut aningaasanik tapiinikkut.

Meeqqanut atuartitaanermullu ministeriaqarfimmi piffissami 2023-2027-imi atugassanik 39,9 mio. kr.-nik immikkoortitsisoqarpoq, suliniutinut Savalimmiunut Kalaallit Nunaannullu sammititanut atorneqartussanik. Aningaasat ilaatigut Kalaallit Nunaanni aasaanerani atuarnissamut atorneqassapput (Joint Science in Education Project) aamma Savalimmiut Kalaallit Nunaallu pillugit kanonpunkt-imik ilanngussinissaq, aammalu angalanermut ilinniartitaanermullu puljenik pilersitsisoqarluni. Aammattaaq atuartitsinermut pulje aningaasaliiffiqineqarpoq Savalimmiuni Kalaallit Nunaannilu inuiaqatigiit nutaaliaasut pillugit, Danmarkip nunasiaateqarsimanerata oqaluttuarisaaneranik atuartitsinerimi atortussanik inerisaanermut, kiisalu atuarfimmi Kalaallit Nunaat pillugu meeqqat inuusuttuaqqallu ilisimasaqarnerulernissaannut atorneqartussanik.

3.5 Aningaasalersuinerimi iluarsineq il.il.

Savalimmiunut inatsit, Ruslandimut aamma Belarus-imut killilersuutininik imaqartoq 1. juli 2023 atortinneqalerpoq. Tamatumunnga uiggiutiinnarlugu Erhvervsministeriaqarfik nalunaarummik atortuulersitsivoq Erhvervsministeriaqarfiup susassaqarfiani Savalimmiunut Ruslandimut Belarus-imullu killilersuutininik imalimmik. Aningaasalersuisarneq pillugu suliffeqarfiit ilaannut 1. januar 2024 aaqqissuusseqqinnerit atorunnaarsitsinerillu Savalimmiuni atuutsinneqalerput, aningaasalersuinermilu patajaallisaaneq pillugu inatsit atorunnaarsinneqarluni.

2024-ip ingerlanerani inatsisit atortuulersinneqartussat Savalimmiuni Lagtinget-mi suliarineqartussaapput 1. juli 2024-imi atortuulersinnissaat siunertarlugu. Tamakku ilagaat aningaasalersuinerimi suliffeqarfinnut inatsit allanngortinniarlugu inatsit aamma aningaasanik peqquserluutinik toqqorterisarneq pinerliiniartartoqatigiinnillu aningaasalersuineq pinaveersaartinniarlugit inatsit.

Kalaallit Nunaannut inatsit, Ruslandimut aamma Belarus-imut killilersuutininik imaqartoq 10. maj 2023 atortinneqalerpoq, suliassaqarfinnut suli tiguneqarsimangitsunut. Inatsimmik tunngaveqartumik nalunaarummik atortuulersitsisoqassaaq peqqussutini aalajangersakkat atornissaat pillugit peqqussutinullu tamakkununnga ilanngussat ilanngullugit.

2024-ip ingerlanerani inatsisit atortuulersinneqartussat Kalaallit Nunaanni Inatsisartunit suliarineqassapput 1. juli 2024 atortuulersinnissaat siunertaralugu. Tamakku ilagaat aningaasalersuinermi suliffeqarfinnut inatsit allanngortinniarlugu inatsit aamma aningaasanik peqquserluutinik toqquarterisarneq pinerliiniartartoqatigiinnillu aningaasalersuinissaq pinaveersaartinniarlugit inatsit, kiisalu sillimmasiisarfiit qularnaveeqqusiinissaannut aningaasaateqarfik pillugu inatsimmik allannguineq. Inatsit taaneqartoq kingulleq Kalaallit Nunaanni atortuulersinneqassaaq ilaatigut siunertaralugu Kalaallit Nunaanni sulisilluni ajoqusernertut sillimmatit siunissami Garantifonden-imit matussuserneqartalernissaat pissutigalugu.